

Kidutetut.

Jotkut todella etsivät Suomesta parempaa elintasoja. Esimerkiksi sellaista, että kukaan ei kiduttaisi.

VIESTI

16 Peliyhtiöfuusio askarruttaa avustusten saajia.

4 Sijoittaisitko sinä julkiseen sektoriin?

33 Kiroile, niin saatat olla surevan paras tuki.

18

- 3 Pääkirjoitus: Riku Siivonen
4 Uutiset: "Impact investment" – tee hyvää ja nettoa
8 Reportaasi: Kidutettujen pahimmat arvet eivät näy. Ne jäävät mieleen.
15 Kolumni: Heli Suominen
16 Soste teki täyskäännöksen.
18 Henkilö: Aaro Ratilainen, sijaisiä
23 HDL-sivut
24 Kyllä minun pihalleni!
33 Kirja: Surun pimein puoli
35 Kolumni: Karin Strandberg

**Viesti Helsingin
Diakonissalaitoksesta**
121. vuosikerta
Ilmestyy neljästi vuodessa
www.viestilehti.fi
Twitter: @Viestilehti

Päätoimittaja
Riku Siivonen
riku.siivonen@hdl.fi

Kannen kuva
Aki Roukala

Ulkoasu
AD Iiro Törmä
Ulkoasukonsepti Markus Frey

Julkaisija
Helsingin Diakonissalaitos
p. 09 77 501
Alppikatu 2, 00530 Helsinki

Tämän numeron tekijät
Henna Aaltonen, Veera Ikonen, Ilkka Karisto, Ari Lahdenmäki, Tuomo Manninen, Arttu Muukkonen, Anna-Sofia Nieminen, Markku Niskanen, Aki Roukala, Anu Silfverberg, Heli Suominen, Marko Turunen, Juha Törmälä.

Painopaikka
Grano, Kuopio
ISSN-L 1235-1024
ISSN 1235-1024 (Painettu)
ISSN 2323-5845 (Verkojulkaisu)

**Tilaukset ja
osoitteenmuutokset**
Helsingin Diakonissalaitos
Neuvontapalvelut p. 09 77 501
viesti.osoitteet@hdl.fi

Kilpailutuksen valuvirheet syövät sen hyötyjä

ARTTU MUUKKONEN

"Palvelun laatu ja näin säästetyt veroeurot nousevat harvoin ostopäätösten kriteereiksi."

Julkisten hankintojen kilpailutuksen takana on oikein kaunis ajatus: Kun virkamies ostaa yli 30 000 eurolla tavaraa tai palveluja, kaikilla niitä tarjoavilla pitää olla mahdollisuus päästä myyjäksi. Näin esitetään se, ettei ostoksia tehdä sen perusteella, onko palvelun tarjoaja tai tavaran myyjä hankinnasta päättävän tuttu tai peräti ystävä.

Kun kuntaan tai muuhun julkiseen organisaatioon pitää hankkia toimistokalusteita, kilpailutus saattaa hyvinkin toimia: Laatuero ovat lopulta pieniä, ja se joka pystyy halvimalla toimittamaan, voittaa kilpailutuksen. Veronmaksajien rahaa säästyy, ja markkinalogiikka hyödyttää näin meitä kaikkia.

MUTTA JÄRJESTELMÄ EI OLE ollenkaan aukoton. Hankintoja voidaan pilkkoa – toki laittomasti – näteihin 29 900 euron arvoisiin osiin. Eikä kilpailutus takaa reilua sen paremmin. Palvelun tuottajalle voi asettaa juuri sellaiset ehdot, että lopulta vain yksi toimija voi täyttää ne.

Moni myyjä oppii näkemään HILMA-rekisteristä – jonne tarjouskilpailut tulevat – ne kilpailutukset, jotka on pedattu etukäteen jollekin tietylle taholle. Silloin on turha käyttää aikaa tarjousten tekemiseen.

Joskus on tietysti järkevää ostaa siltä taholta, joka tiedetään hyväksi. Tämäkään asia ei ole mustavalkoinen. Raskas hankintakäytäntö vie virkamies-ten aikaa ja myös suosii isoja toimijoita, koska kilpailutuksen ehdot täyttävien tarjousten tekeminen vie helposti päiviä. Siksi kolmannen sektorin toimijat putoavat tässä kohtaa pelistä. Harvassa niissä ehditään käyttää työaikaa epävarmaan hankkeeseen, vaikka osaamista olisi.

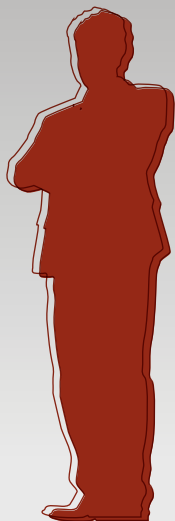
ISOIN VALUVIRHE on siinä, että palvelun laatu ja sen ansiosta myöhemmin säästetyt eurot eivät löydä tietään ostopäätösten kriteereihin. Tuloksien sijaan ostetaan suoritteita, kuten Sitran Mika Pyykkö sanoo tässä lehdessä. Se taas on verorahojen haaskuuta.

Hankintalakia ollaan uudistamassa. Valuvirheitä on syytä korjata. Jos ei lakiin, niin käytäntöihin.

Riku Siivonen
Päätoimittaja

Esimerkki vaikuttavuusinvestoinnista: SIB-malli

Hanke: Työhyvinvoinnin kehittäminen
Lounais-Suomen maistraatissa

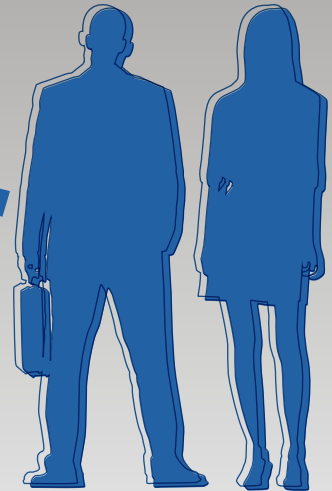
ALOITUSMAKSU
15 € / työntekijä =
1350 €

SIIJOITUS
27 000 € / vuosi
kolmen vuoden ajan
81 000 €

3. SIIJOITTAJAT

Sitra + muut sijoittajat, joita
hanketta hallinnoiva Epique
on löytänyt.

81 000 €

1. TILAAJA

Lounais-Suomen maistraatti
Noin 90 työntekijää

1 Tilaaja havaitsee ongelman
tai tarpeen, jonka ratkaisulle
asetetaan tavoitteet.

2 Tilaaja määrittelee yhdessä
palveluntuottajien kanssa toimet
ongelman ehkäisemiseksi.

3 Sijoittajat investoivat
tarvittavaan
toimintaan.

Etsitään: sote-enkelisijoittajia

Vaikuttavuusinvestointi on uusi tapa rahoittaa julkisia palveluja. Se voi auttaa myös kehittämään palvelujen vaikutuksen mittaamista. Ensimmäisen kokeilun tarkoitus on parantaa julkisen sektorin työntekijöiden hyvinvointia – ulkopuolisten rahoittajien riskillä.

TEKSTI > ANNA-SOFIA NIEMINEN
KUVITUS > IIRO TÖRMÄ

SITRAN JOHTAVA asiantuntija **Mika Pyykkö** tapasi keväällä noin 150 kunnanjohtajaa. Pyykköllä oli tarjolla idea: mitä jos hyvinvointiyhteiskunnan aukkoja voitaisiin tilkitä yksityisten sijoittajien riskillä?

Tausta on tuttu: kuntien vaikea taloudellinen tilanne. Siksi Pyykkö oli

tärkeää huomata, että kunnanjohtajat ovat valmiita miettimään uusia tapoja järjestää kunnan palveluita, varsinkin kun moni tiedostaa ehkäisevän toiminnan hyödyt.

Pyykkö vetää Sitrassa projektia, jossa kokeillaan uudenlaista sijoitus-

rahoitus- ja toimintamallia erilaisten hyvinvointiongelmien ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi. Sitra kutsuu mallia vaikuttavuusinvestoimiseksi. Se on yksi suomennos termille Impact Investing. Asia on niin uusi, että termit eivät ole vielä vakiintuneet.

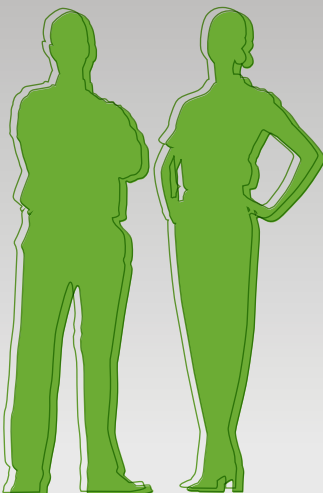
SIB

Tilaaja maksaa
175 €
per vähentynyt
poissaolopäivä

**5. SAIRAUS-
POISSAOLOT
VÄHENTYVÄT**

**6. SAIRAUSPOISSAOLOT
EIVÄT VÄHENE =
RAHA EI ENÄÄ LIIKU**

2. PALVELUNTUOTTAJAT

Neljä työhyvinvoinnin edistämisen toimijaa, joita Epicus hallinnoi.

**TAVOITE: SAIRAUS-
POISSAOLOJEN
VÄHENTYMINEN**

4. MITTAAJA

Vielä haussa. Mittarina sairauspoissaolot.

4 Riippumaton taho todentaa, onko asetetut tavoitteet saavutettu.

5 Jos tavoitteet saavutetaan, tilaaja palauttaa sijoittajalle pääoman ja maksaa sovittun koron.

6 Jos tavoitteita ei saavuteta, tilaaja ei maksa mitään.

Kyse on yksityisen pääoman ohjauksesta sellaiseen tekemiseen, josta syntyy taloudellisen tuoton lisäksi mitattavaa yhteiskunnallista tai ympäristöllistä hyötyä. Toiminta sijoittuu jonnekin hyväntekeväisyyden ja taloudellisen tuoton maksimoinnin väliin, joskaan tuottotavoitetta ei välttämättä tarvitse alentaa hyvän tekemiseksi.

Sitran mukaan mallia voisi hyödyntää muun muassa julkisella sektorilla, esimerkiksi nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä, työllisyyden edistämiseksi ja maahanmuuttajien kotoutumisen tukemisessa – siis asioissa, joihin monet kunnat kokevat vaikeaksi repiä rahaa, kun on akuuttejakin tulipaloja sammuteltavana.

”Suomalaisessa niin kutsutussa hyvinvointiyhteiskunnassa on aukkokohtia,

jotka näkyvät pahoinvointina ja kustannuksina”, Pyykkö sanoo.

Ehkä rahaa niiden paikkaamiseen voisi siis löytyä toisilla keinoilla.

Puolen Suomen kunnanjohtajien tapaaminen on tähän mennessä johtanut kuuden hankkeen suunnittelun käynnistämiseen, ja lisää on luvassa.

”Toiminta sijoittuu hyväntekeväisyyden ja tuoton maksimoinnin väliin.

IHAN ENSIMMÄINEN hanke on kuitenkin jo täydessä vauhdissa. Sen tavoite on parantaa julkisen sektorin työntekijöiden hyvinvointia. Onnistumista mitataan sairauspoissaolopäivien vähenemisellä.

Mukaan ovat lokakuun alkuun mennessä lähteneet Savon koulutuskuntayhtymä ja Lounais-Suomen maistraatti. Niissä työskentelee yhteensä noin tuhat ihmistä. Sitran tavoite on saada hankkeen piiriin kaikkiaan 8000 työntekijää.

Lounais-Suomen maistraatin päällikkö **Auli Peltoniemi** kertoo, että siellä on hieman julkishallinnon keskiarvoa korkeammat sairauspoissaololuvut.

”Halusimme tukea siihen, että löytäisimme hyvät tavat kehittää työhyvinvointia. Sairauspoissaolot vähenevät mielestämme siinä mukana, kun hyvin-

Mitä muualla on tehty?

Vaikuttavuusinvestoiminen ja SIB ovat uusia asioita myös maailmalla. Vaikuttavuusinvestointia yritetään ottaa käyttöön kehittyvillä markkinoilla, ympäristöasioissa ja hyvinvoinnin edistämisessä.

Impact Investing -termi tuli käyttöön vuonna 2007 yhdysvaltalaisen Rockefeller-säätiön koolle kutumassa investoijien tapaamisessa. Paikalla oli myös suomalainen Jussi Savukoski, yksi Epiquksen perustajista. Vaikuttavuusinvestointiverkosto GIIN ja investointipankki JP Morgan julkaisivat toukokuussa selvityksen, jonka mukaan vaikuttavuusinvestoimiseen on sijoitettu maailmalla noin 60 miljardia dollaria.

Social Impact Bond -malli puolestaan tulee Isosta-Britanniasta. SIBejä eli tulosperusteisia rahoitussopimuksia on solmittu maailmalla vasta joitakin kymmeniä. Ensimmäinen SIB solmittiin vuonna 2010 Isossa-Britanniasa. Hankkeen tavoite oli vähentää vapautuvien vankien rikosten uusimista Peterboroughin vankilassa. Kesällä 2014 saatujen ensimmäisten tulosten mukaan uusintatuomioiden määrä oli laskenut 8,4 prosenttia verrattuna kansalliseen keskiarvoon. Muutos onnistui tarjoamalla vapautuville vangeille erilaisia palveluita, kuten apua asunon löytämiseen ja päihdeongelmiin.

Koska tulokset olivat niin rohkaisevia, hallitus päätti laajentaa ohjelman koko maahan. Tällöin tulokset eivät olleet enää vertailukelpoiset, ja hanke keskeytettiin.

Kaikki SIBit eivät ole onnistuneet yhtä hyvin. Vuonna 2012 New Yorkissa tavoite oli katkaista terapian keinoin alaikäisten vankilakierteitä Rikers Islandin vankilassa. Vaikeutena oli esimerkiksi tavoittaa ne nuoret, jotka eivät käyneet Rikers Islandin koulua. Hanke lopetettiin tämän vuoden elokuussa.

vointi kehittyä”, Peltoniemi sanoo.

Kyseessä on niin kutsuttu SIB-hanke, yksi vaikuttavuusinvestoimisen alalaji. SIB tulee sanoista Social Impact Bond, ja sen voi suomentaa vaikka tulosperusteiseksi rahoitussopimukseksi.

Mallissa on neljä keskeistä toimijaa: tilaaja, sijoittaja, palveluntuottaja ja mittaaja.

TÄSSÄ TAPAUKSESSA tilaajia ovat siis Lounais-Suomen maistraatti ja Savon koulutuskuntayhtymä. Ne maksavat pienen aloitusmaksun lisäksi vain saavutetuista tuloksista. Koska taakkana ei ole taloudellista riskiä, on turvallista kokeilla uudenlaisia toimintamalleja. Jos kokeilu toimii, hyväksi havaitun palvelun voi jatkossa ostaa tavalliseen tapaan eikä SIBiä enää tarvita.

Sijoittajista on tässä vaiheessa julkaistu Sitra, joka on pannut hankkeeseen rahaa 1,5 miljoonaa euroa. Vielä tarvitaan 2,5–3 miljoonaa. Marraskuussa hanketta hallinnoiva yhteiskunnallinen yritys Epiqus julkistaa kahden uuden sijoittajan nimet. Sijoittajat kantavat taloudellisen riskin. Ne saavat sijoituksensa korkoineen takaisin tilaajilta vain, jos tavoitteet saavutetaan.

Palveluntuottajat ovat yrityksiä, joiden tekemällä työllä pyritään tavoitteisiin. Ne esimerkiksi valmentavat Lounais-Suomen maistraatin tai Savon koulutuskuntayhtymän työntekijöitä ja esimiehiä. Hankkeessa on mukana neljä palveluntuottajaa: Aino Health Management, Headsted, Tietotaito Group ja Trainers' House.

KOSKA työhyvinvointi-SIBissä ei vielä ole Sitran lisäksi muita rahoittajia, se on alkanut palveluntuottajien taloudellisella riskillä. Tavoite kuitenkin on, että jatkossa palveluntuottajien ei tarvitse laittaa omaa rahaa kiinni hankkeeseen. Tuottoa ne tosin saavat vain, jos hanke onnistuu.

Mittarina toimii sairauspoissaolojen väheneminen. Pyykön mukaan mittaaminen on avainasemassa, sillä yhteiskunnallinen hyöty pitää pystyä todentamaan. Se vaatii tilaajilta, esimerkiksi kunnilta, totaalista muutosta ajattelussa.

”Meillä on tässä sellainen ketunhänkä kinalossa, että julkinen sektori alkaisi ostaa suoritteiden sijasta tuloksia. Sitä

varten pitäisi pystyä konkreettisesti määrittelemään tulokset.”

Sitran projektin tavoitteena on selvittää eri tahojen kiinnostusta ja tarpeita, testata vaikuttavuusinvestoimisen toimivuutta – siis rakentaa areenaa yhteistyölle, ”vaikuttamisinvestoinnin ekosysteemiä”. SIB-mallin lisäksi Sitra kartoittaa, onko Suomessa kiinnostusta esimerkiksi vaikuttavuusinvestoimisrahostoa kohtaan.

TÄLLÄ HAAVAA Sitra on Suomen suurin toimija alueella. Lisäksi yhteiskunnalliset yritykset Epiqus ja Uusia Network toimivat vaikuttavuusinvestoimisen parissa, Epiqus rahastojen hallinnoijana ja Uusia Network tukipalveluiden tarjoajana ja neuvonantajana.

Uusia Networkin toimitusjohtaja Anne Bland huomauttaa, että Sitran luoma SIB-malli on vain yksi monista mahdollisuuksista. Esimerkiksi sijoittajan ei tarvitsisi kantaa koko riskiä yksin. Britanniassa valtio on joissain tapauksissa taannut sijoitusriskin tiettyyn kattoon asti.

”Olisi hyvä rakentaa erilaisia SIB-malleja ja antaa niiden suunnit-

”Meillä on tässä sellainen ketunhätä kainalossa, että julkinen sektori alkaisi ostaa suoritteiden sijaan tuloksia.”

telussa entistä isompi rooli palveluntuottajille, erityisesti yhteiskunnallisille yrityksille ja järjestöille. Ne ymmärtävät palvelujen vaikutuksista enemmän kuin kunta tai sijoittaja.”

Vaikuttavuusinvestointi voikin olla julkisen sektorin työntekijälle melkoisen viidakon näköinen tapa hankkia palveluja. Mittareita pitää rakentaa, eikä helposi kopioitavia esimerkkejä ole.

”Tämä on maailmallakin vielä ihan lapsenkengissä”, Bland sanoo.

SITRA ON KÄYNYT työhyvinvointiin liittyvän hankkeen lisäksi keskusteluja noin kymmenestä muusta SIBistä. Kuudessa kartoitetaan jo taustatekijöitä ja kehitetään mittareita.

Yksi hanke on kehitteillä Hämeenlinnassa, jossa havahduttiin pari vuotta sitten harppaukseen lastensuojelun asiakasmäärissä. Sittemmin asiakasmäärät ja niiden tuomat kulut on saatu laskuun, mutta ongelma ei ole kokonaan poistunut.

”Uudella väliintulolla pyritään siihen, että korjaavien palveluiden käyttö vähenisi ja sitä kautta myös kunnan kulut vähenisivät”, sanoo tilaajapäällik-

Mutta kuka sijoittaa?

Edelläkävijämaa Isossa-Britanniasa vaikuttavuusinvestoinnin pääomista valtaosa on peräisin julkisista rahoituslähteistä. Rahoittajiin kuuluu myös joukko yksityisiä rahastoja sekä hyväntekeväisyys- ja muita säätiöitä. Yksityisen rahan kiinnostusta on pyritty herättelemään muun muassa verohelpotuksin.

Suomessa on Sitran tunnustelujen mukaan potentiaalisia sijoittajia säätiökentällä ja esimerkiksi bisnesenkeleissä. Moni odottaa kuitenkin ensimmäisten kokeilujen tuloksia. Isot institutionaaliset sijoittajat – kuten eläkeyhtiöt – sijoittavat usein niin suuria summia, että SIB-sopimukset ovat liian pieniä.

kö Jari Pekuri lasten ja nuorten kasvua tukevista palveluista.

Hankkeen tarkoitus on ehkäistä syrjäytymistä ja esimerkiksi vähentää lasten huostaanottoja. Yksikkö kehittää parhailaan siihen mittareita.

Kehitystyöstä on vielä matkaa hankkeen toteutumiseen. Poliittista päätöstä ei ole tehty, mutta Pekuri vaikuttaa luottavaiselta. Onhan kyseessä malli, jossa rahoitustaakkaa voi siirtää julkiselta sektorilta sijoittajille. Tavoitteena on käynnistää hanke ensi syksynä.

Siihen mennessä Lounais-Suomen maistraatissa ja Savon koulutuskuntayhtymässä on saatu jo ensimmäiset tulokset työhyvinvoinnin paranemiseen tähtäävästä hankkeesta. Kolmivuotisen hankkeen etenemistä seurataan vuosittain.

”Tähän on otettu riittävän pitkä aika. On ymmärretty, että tämä vaatii työtä ja kasvamista uudenaikaisiin toimintatapoihin”, sanoo Auli Peltoniemi Lounais-Suomen maistraatista.

Muutaman vuoden kuluttua voi jo sanoa enemmän koko vaikuttavuusinvestoinnista – tai ainakin sen, onko termi vakiintunut käyttöön.

> *Reportaasi*

Menneisyyden vangit

OULUN DIAKONISSALAITOKSELLA ON HOIDETTU KIDUTUKSEN UHREJA PIAN KYMMENEN VUODEN AJAN. MUISTOJA EI SAA PYYHITTYÄ MIELESTÄ, MUTTA NIIDEN KANSSA VOI OPPIA ELÄMÄÄN.

TEKSTI > ILKKA KARISTO
KUVAT > AKI ROUKALA

FIDRIT BEQUIRIN viimeinen muistikuva on Kosovon ja Albanian väliseltä rajalta. Kuuma asfaltti poltteli jalkapohjia. Bequiri oli kävellyt rajalle paljain jaloin, sillä kun hänet oli laskettu vapauteen serbialaisesta vankilasta, vanginvartija oli viime töikseen leikannut puukolla hänen kenkensä pois jaloista.

Rajalla hän odotti ankarassa auringonpahteessa neljä tai viisi tuntia. Hänen vieressään seisoivat bussilastillinen samasta vankilasta vapautettuja Kosovon albaaneja. Oli kevät 1999, ja Kosovon kriisi oli kärjistynyt täysimittaiseksi sodaksi: sadattuhannet muutkin Kosovon albaanit halusivat turvaan ulkomaille.

Viimein portti aukesi, ja Bequiri hoitoperteli Albanian puolelle. Sitten häneltä lähti taju.

”Vaimoni yritti huolehtia minusta. Minulle annettiin rauhoittavia lääkkeitä, mutta muuta apua en saanut”, Bequiri sanoo Oulun Diakonissalaitoksen tiloissa nyt 16 vuotta myöhemmin.

Bequiri, 49, käy täällä, kidutettujen kuntoutuskeskuksessa, kaksi kertaa viikossa saamassa hoitoa traumoihinsa. Fidrit Bequiri ei ole hänen oikea nimensä: hän ei halua esiintyä tässä jutussa nimellään eikä kasvoillaan, koska pelkää yhä joutuvansa hankaluuksiin serbien kanssa.

Ennen Kosovosta pakenemista Bequiri oli kaksi kuukautta serbien vankina, ja noiden kuukausien aikana hän koki ja näki sellaisia asioita, joita hän ei vielääkään halua ääneen muistella.

”En usko, että kuolemakaan olisi ollut pahempaa.”

Kidutettujen kuntoutuskeskuksella on Oulussa 40–50 potilasta, joista Bequiri on yksi pitkäaikaisimmista ja pahiten traumatisoituneista. Hän kärsii kroonisesta unettomuudesta ja päänsärystä. Kipuja on ympäri kehoa, eivätkä niihin tepsii edes vahvat särkylääkkeet – niiden lisäksi Bequiri käyttää kipulaastareita. Käveleminen sujuu vain keppien avulla.

”Vuosien mittaan oloni on välillä kohentunut, mutta sitten taas huonontunut”, Bequiri sanoo. ”Mutta tiedän, että täältä saan apua ja ovet ovat minulle aina auki. Ilman näitä ihmisiä heinä kasvaisi pitkänä hautani päällä.”

OULUN Diakonissalaitoksen kidutettujen kuntoutuskeskus aloitti toimintansa vuonna 2006. Yhdeksän vuoden aikana

”En usko, että kuolemakaan olisi ollut pahempaa.”

keskuksessa on ollut hoidossa yhteensä 173 ihmistä. Suurin osa heistä on saanut hoitoa pitkään, vuosien ajan.

Keskuksessa työskentelee kuusi ihmistä. Psykiatrian erikoislääkäri **Sami Karjalainen**, 39, aloitti työssään vuosi sitten. Hän on se ihminen, joka tekee lähetteen saaneista potilaista alkuarvioinnin.

”Yleensä tapaamaan asiakasta kolme kertaa, ja jokainen tapaaminen kestää puolitoista tuntia. Yritän saada käsityksen tämänhetkisestä toimintakyvystä ja siitä, mitä ihmiselle on tapahtunut.”

Välillä käy niin, että ihminen ei halua – tai pysty – kertomaan yksityiskohtia kidutuksesta. Karjalaisen mukaan se ei häitä.

”Mielestäni se ei ole kovin oleellista. Mä en vaadi kertomaan. Se tulee jos tulee. Jos ei tule, niin hyvä niin.”

Poikkeuksen muodostavat ne asiakkaat, jotka ovat vasta hakemassa turvapaikkaa Suomesta. Karjalainen kirjoittaa heille lääkärinlausuntoja turvapaikkahakemusta varten, ja silloin hän muistuttaa, että yksityiskohtainen ja rehellinen selostus kidutuksesta voi olla hyödyksi turvapaikkapäätöstä tehdessä.

”Yleensä ihmiset ymmärtävät hyvin, että viranomaiset vaativat tarkkoja tietoja.”

Kun alkuarviointi on tehty, asiakkaalle tehdään kuntoutussuunnitelma. Sitä on laatimassa Karjalaisen lisäksi kuntoutus- ja kehityskoordinaattori **Niina Jorma** – ja tietysti asiakas itse.

Sen jälkeen alkaa varsinainen kuntoutus. Asiakkaat käyvät kuntoutuskeskuksessa tarpeen mukaan, useimmat pari kertaa viikossa. Heille on tarjolla yksilöterapiata, ryhmäterapiata ja fysioterapiaa. Kaikki terapeuttiset keskustelut hoitaa Niina Jorma.

”Traumatisoitunut asiakas on usein hyvin ahdistunut, ja traumaattisen stres-

sin vuoksi asiakkaan uhkajärjestelmä on ylivilittynyt. Hän on ikään kuin valmis koko ajan joko pakenemaan tai taistelemaan. Terapiassa pyritään löytämään pikkuhiljaa kykyä olla läsnä tässä hetkessä”, hän sanoo.

Viime vuosina kuntoutuskeskuksessa on huomioitu asiakkaiden perheet yhä paremmin, perheleireillä ja kotikäynnillä. Kun ihmistä on kidutettu, kärsijänä ovat usein myös hänen läheisensä.

Joskus perhetapaamisiin kutsutaan mukaan lasten opettaja tai lastentarhaopettaja. Jos ihmisen arki on mennyt pahaan solmuun, akuutteihin ongelmiin yritetään hakea ratkaisu ensin ja varsinainen kuntoutus aloitetaan vasta tilanteen rauhoituttua.

”Painetaan ensin jarrua ja vasta sitten kaasua”, Jorma sanoo.

Melkein kaikilla asiakkailla on fyysisiä kipuja. Niistä tyypillisin on jatkuva päänsärky.

”Keho reagoi mieleen”, Jorma sanoo. ”Toksi asiakkailla voi olla myös suoria kidutusvammoja. Joitakin on kidutettu sähköllä, potkittu tai riiputettu. Joidenkin ihoa on poltettu, tai heidän jalkapohjiansa hermopäitä on tuhottu.”

Fyysisestä kuntoutuksesta vastaa Oulussa fysioterapeutti **Iita-Mari Heriva**. Hän pyrkii ruokkimaan potilaiden aisteja monin eri tavoin: rauhallisella musiikilla, katseella ja kosketuksella.

Työssään hän käyttää apunaan esimerkiksi herneluspelejä, painopeittoja ja piikkipalloja. Näillä kaikilla hän yrittää stimuloida aisteja ja poistaa jännitystiloloja.

”Jotkut eivät tunne edes omia jalkojaan.”

Herva ei puhu asiakkailleen rentoutumisesta, koska nämä kuulemma kokevat sen uhkaavaksi. Mutta rentoutumista todistettavasti tapahtuu.

”Ryhmässä mun kuntoutujat usein nukahtavat. Mulla on sen varalta peitot ja tyyntynyt mukana.”

Psykiatri Sami Karjalaisen työkalu on puolestaan puhe.

”Yritämme keskustelun kautta etsiä toivoa, tarttua siihen kiinni ja kasvattaa sitä”, hän sanoo.

Karjalaisen mukaan kidutuksesta toipumisessa psykologinen osuus on usein hitaampaa ja vaikeampaa kuin fyysinen toipuminen.

"Fidrit Bequiri", 49, ei halua esiintyä kasvoillaan eikä nimellään. Hän pelkää yhä joutuvansa hankaluuksiin serbien kanssa.

"Lyöntejä voi olla helpompi kestää kuin psykologista kidutusta. Jotkut ovat joutuneet esimerkiksi katselemaan, kun toista vankia kidutetaan, puhumattaakaan siitä, jos omia perheenjäseniä on kidutettu."

Tiettyjä haasteita hänen työnsä aiheuttaa se, että keskustelut käydään lähes poikkeuksetta tulkin välityksellä. Aina ei voi olla varma, onko tulkin puhe sanatarikkaa käännoistä potilaan kertomasta. Kulttuurierotkin saattavat vaikeuttaa ymmärtämistä.

"Samaan aikaan kun teen psykiatrista haastattelua, joudun miettimään, mitkä asiat johtuvat kielen ja kulttuurin eroista ja mitä voin päätellä siitä kaikesta, mitä ihminen minulle tulkin välityksellä kertoo."

KUN FIDRIT BEQUIRI oli päässyt turvaan Albanian puolelle, hän yritti hakeutua lääkärinhoitoon. Sitä hän ei saanut.

"Jouduimme tulemaan toimeen käsikauppalääkkeillä."

Pian perhe teki päätöksensä: heidän olisi hakeuduttava johonkin vauraaseen ja vakaaseen maahan, jossa Bequiri saisi tarvitsemaansa hoitoa.

Uudeksi kotimaaksi valikoitui Suomi ja täällä kotipaikaksi Kajaani. Kajaanissa Bequiri sai sydänkohtauksen ja joutui

"Mutta eivät nämä ihanat ihmiset pysty pyyhkimään muistojani pois."

pitkäksi aikaa sairaalahoitoon. Sairaalassa hänelle kirjoitettiin lähete Ouluun kidutettujen kuntoutuskeskukseen.

"En ollut koskaan kuullutkaan tästä paikasta."

Hieman myöhemmin myös hänen vaimonsa pääsi hoitoon, ja ennen pitkää koko perhe muutti Ouluun, jotta asiointi keskuksessa helpottuisi.

Kidutettujen kuntoutuskeskuksessa Bequiri käy fysioterapiassa, ryhmäterapiassa ja psykiatrin vastaanotolla. Hän on osallistunut myös perheleireille, joita keskus järjestää.

Bequiri kehuu vuolaasti saamaansa hoitoa ja apua. Hän sanoo henkilökunnan suhtautuvan häneen samalla

lempeydellä, jolla vanhemmat hoivaavat vauvojaan.

"Mutta eivät nämä ihanat ihmiset pysty pyyhkimään muistojani pois. Toivon vain, että voisin vielä olla terve ja tehdä töitä kuten muutkin ihmiset."

Kidutuksesta toipuminen on hidasta, mutta todistettavasti mahdollista. Näin asian näkee kidutettujen kuntoutuskeskuksen psykiatri Sami Karjalainen.

"Menneisyyttä ei voi tietenkään muuttaa. Mutta sitä voi muuttaa, miten ihminen muistaa menneisyytensä ja miten hän siihen suhtautuu", hän sanoo. "Ihmisen mieli on onneksi hyvin joustava ja toipumiskykyinen."

Erot toipumisen vauhdissa ovat suuria. Karjalainen on havainnut työssään ainakin yhden erottelevan tekijän.

"Näyttäisi olevan niin, että traumatisoituminen on syvempää, jos ihminen on traumatisoitumisen hetkellä lamaantunut ja menettänyt täysin toimintakykynsä", hän sanoo.

Tietysti toipumiseen vaikuttavat myös monet muut tekijät, kuten yleinen elämäntilanne sekä ihmisen perusluonne.

"Joillakin säilyy kaikesta huolimatta toivo aivan uskomattomalla tavalla. Ja jos näin on, toipuminen on usein nopeampaa ja helpompaa."

**"Poliisi ampui
minua kaksi
kertaa. Onneksi
luodit eivät
haavoittaneet
pahasti."**

Angolassa syntynyt "Stallone Pinheiro" joutui eroon perheestään 9-vuotiaana, kun kapinallisryhmä hyökkäsi hänen kotikaupunkiinsa.

STALLONE PINHEIRO oli yhdeksänvuotias, kun kapinallisarmeija hyökkäsi hänen kotikaupunkiinsa Angolassa. Sen jälkeen Pinheiro ei ole nähnyt perhettään tai sukulaisiaan. Hän onnistui pakenemaan muutaman ystävänsä kanssa Benguelan kaupunkiin.

Hänestä tuli katulapsi. Benguelassa kadulla asui paljon muitakin kotinsa ja perheensä menettäneitä, tai täsmällisemmin sanottuna he asuivat rannalla.

Öisin Pinheiro ei saanut nukutuksi, sillä hänen piti olla varuillaan poliisien vuoksi. Poliisit tulivat harva se yö vaatimaan katulapsilta suojelurahaa. Jos sitä ei ollut, he hakkasivat, joskus jopa tarttuivat aseisiin.

”Poliisi iski minua veitsellä kerran käsivarteen ja kerran vatsaan. Poliisit myös ampuivat minua kaksi kertaa. Onneksi luodit eivät haavoittaneet pahasti.”

Pinheiron ystävälle kävi huonommin: hänet poliisi ampui kuoliaaksi lähietäisyydeltä Pinheiron seistessä vieressä.

Toinen ystävä kävi kerran tekemässä poliiseista rikosilmoituksen. Pari päivää myöhemmin hän katosi.

Yhtenä päivänä katulasten rannalle parkkeerasi eurooppalaisten turistien laiva. Yöllä Pinheiro näki yhden turistin poistuvan rantakapakasta umpihumalassa. Mies astui laivaan ja horjahti sitten mereen. Hän ei pysynyt pinnalla. Pinheiro ui auttamaan miestä, raahasi tämän rannalle ja ryhtyi elvyttämään tätä.

”Suusta tuli valtavasti vettä”, Pinheiro kertoo. ”Miehen ystävät tulivat baarista ja näkivät meidät. He luulivat, että olen ryöstämässä sitä miestä, joten jouduin pakenemaan paikalta.”

Seuraavana päivänä Pinheiro kuuli, että mereen pudonnut mies oli kuljeskellut kaupungilla kyselemässä, kuka hänet oli mahtanut pelastaa. Pinheiro etsi miehen käsiinsä. Kävi ilmi, että mies oli portugalilainen, joten heillä oli yhteinen kieli. Miehet ystävästyivät, ja Pinheiro kertoi elämäntarinansa. Mies ehdotti, että hän voisi salakuljettaa Pinheiron Eurooppaan hytissään.

”Ensin en ollut varma. Mutta sitten ajattelin tilannettani. Olin asunut kuusi vuotta kadulla, eikä minulla ollut mitään tulevaisuutta Angolassa.”

Laivamatka kesti kauan. Pinheiro pieneskeli koko sen ajan pienessä hytissä. Viimein tultiin Espanjaan. Sieltä matka

Kuntoutus- ja kehityskoordinaattori Niina Jorma kertoo, että osalla asiakkaita on kidutusvammoja, mutta osin kivut johtuvat traumaista. ”Keho reagoi mieleen.”

jatkuu junalla kohti tuntematonta määränpäättä, joka loppujen lopuksi paljastui Turuksi. Turun satamassa portugalilainen mies neuvoi Pinheiroa ilmoittautumaan poliisille ja häipyi.

”En ole sen jälkeen kuullut hänestä mitään.”

Pinheiro vietti ensin kymmenen päivää vastaanottokeskuksessa Turussa. Sieltä hänet siirrettiin Pudasjärvelle, josta tuli koti vuosiksi.

Nyt hän on 23-vuotias, puhuu hyvää suomea ja opiskelee toista vuotta konetekniikkaa Oulun ammattikorkeakoulussa.

”Ihan hyvin olen pärjännyt.”

Silti hän näkee yhä säännöllisesti painajaisia yhteenotoista poliisien kanssa ja säpsähtää aina nähdessään poliisin univormun.

”Joudun jonkinlaiseen paniikkiin, vaikka tiedän hyvin, miten Suomen poliisi kohtelee kansalaisia.” Opintoihinkin on välillä hankala keskittyä.

”Aluksi minun oli hyvin vaikeaa istua luokkahuoneessa. Kun olin lapsi, meidän koulua pommitettiin kesken koulupäivän. Se palasi aina mieleen.”

Kidutettujen kuntoutuskeskukseen Pinheiro löysi ystävänsä vinkistä. Ennen tänne tuloaan hän ei ollut kertonut juuri

kenellekään menneisyydestään.

Nyt hän käy keskuksessa kaksi kertaa kuussa. Aluksi käyntejä oli tiheämmin.

”Vasta vuoden päästä rupesin huomaamaan tulokset.”

KIDUTETTUJEN kuntoutus alkoi Suomessa vuonna 1993 Helsingin Diakonissalaitoksella. Siellä on vuosien kuluessa kehitetty kidutuksen diagnosointi- ja hoitomenetelmiä. Helsingin Diakonissalaitos on myös asiakasmääriltään suurin kidutettujen hoitoyksikkö Suomessa. Oulussa yritetään huolehtia koko Pohjois-Suomen avuntarvitsijoista. Lisäksi kidutettuja kuntoutetaan maahanmuuttajien psykiatrian poliklinikalla Tampereella.

Helsingin Diakonissalaitos antaa jatkuvasti koulutusta terveydenhoidon ammattilaisille, jotta nämä tunnistaisivat kidutuksen uhrit entistä paremmin. Nykyisellään moni apua tarvitseva jää huomaamatta.

”Ammattilaisilta puuttuu usein rohkeutta kysyä asioista suoraan”, kuntoutus- ja kehityskoordinaattori Niina Jorma sanoo.

Oulun Diakonissalaitoksen kidutettujen kuntoutuskeskus rahoittaa toimintansa RAY:n avustuksilla. Valtio ei rahoita sitä lainkaan, vaikka Suomen ratifioima YK:n kidutuksenvastainen sopimus edellyttää valtioita varmistamaan, että kidutetut saavat hoitoa ja kuntoutusta.

”Mielestäni rahoitus kuuluisi Suomen valtiolle”, Niina Jorma sanoo. ”Tartvitaan vakaa ja pidempiaikainen ratkaisu. Nyt me haemme rahoitusta toiminnallemme joka vuosi uudestaan. Helsingissä tilanne on ollut sama 20 vuotta.”

Arviolta 30–60 prosenttia Suomeen tulevista turvapaikanhakijoista on kidutuksen uhreja tai saanut muulla tavoin kidutustraumaan verrattavan trauman.

Viime kuukausina Suomeen on saapunut enemmän turvapaikanhakijoita kuin koskaan aiemmin, ja heistä suuri osa on jäänyt Pohjois-Suomeen. Turvapaikanhakijoiden aalto ei ole toistaiseksi näkynyt Oulun Diakonissalaitoksen kidutettujen kuntoutuskeskuksen lähteen saaneiden määrässä, mutta lienee vain ajan kysymys, milloin se näkyy.

”Kohta varmaan rysähtää”, Jorma sanoo. ”Viimeistään nyt valtiolla olisi h-hetki miettiä näitä asioita. Se on kaik-

Stallone Pinheiro ei ollut kertonut menneisyydestään tai painajaisistaan juuri kenellekään ennen kidutettujen kuntoutuskeskusta.

Väitös: masentunut kokee kivun voimakkaampana

Psykiatrian erikoislääkäri **Peter Knaster** on työskennellyt viisi vuotta Helsingin Diakonissalaitoksen Kidutettujen kuntoutuskeskuksessa. Viime syyskuussa hän väitteli Helsingin yliopistossa kroonisen kivun ja psyykkisten oireiden ja häiriöiden yhteyksistä.

”Tutkimuksessani ilmeni, että ne potilaat, joilla on vakavaa masennusta tai ahdistuneisuushäiriöitä, kokevat kivun voimakkaampana kuin muut”, Knaster sanoo työhuoneessaan kidutettujen kuntoutuskeskuksessa.

Hän havaitsi tutkimuksessaan myös, että kroonisen kivun ja psyykkisten oireiden raja voi olla häilyvä.

”On hyvin vaikea määritellä, mikä on masennusta ja mikä kipua.”

Knasterin tutkimuksen mukaan ihmisen persoonallisuuskin voi vaikuttaa siihen, miten voimakkaaksi hän kivun kokee.

Knasterin väitöstutkimuksen aineistona oli sata Meilahden kipuklinikan potilasta, jotka olivat kärsineet kroonisesta kivusta yli vuoden, jotkut jopa parikymmentä vuotta. Kroo-

nisella kivulla tarkoitetaan sellaista kipua, jossa kivun alkuperäinen syy ei ole enää merkittävin kipua aiheuttava tekijä, vaan ongelma on siirtynyt kehon kivunsaätelyjärjestelmään.

Kidutettujen kuntoutuskeskuksessa Knaster kohtaa jatkuvasti kroonisia kipupotilaita.

”Meidän potilaillamme on usein hyvin laaja-alaista kipua. Sitä voi olla koko kehossa, ja on usein vaikea osoittaa, onko siihen jokin elimellinen syy”, hän sanoo.

Käytännössä kaikilla Kidutettujen kuntoutuskeskuksen potilailla on myös mielialaoireita.

”Varmaan 99 prosentilla diagnoosi on traumaperäinen stressireaktio.”

Knasterin mukaan Kidutettujen kuntoutuskeskuksessa kroonisen kivun ja psyykkisten oireiden yhteys on ymmärretty jo kauan eikä hoitomenetelmiä ole tarpeen muuttaa hänen väitöstutkimuksensa tulosten perusteella.

”Tutkimus pikemminkin tukee asioita, jotka näemme täällä päivittäin.”

Kaikki terveydenhuollon ammattilaiset ei-

vät kuitenkin osaa hoitaa kroonista kipua. Sitä kun ei voi vain poistaa kipulääkkeillä.

”Seurauksena on usein Buranan liikakäyttöä ja siitä aiheutuvia ongelmia”, Knaster sanoo. Hänen mielestään kroonisille kipupotilaiden kohdalla pitäisi hyväksyä se, että kipua ei useinkaan saada kokonaan pois – päämääräksi tulisi ottaa potilaan toimintakyvyn parantaminen. Lisäksi pitäisi löytää sopiva lääkitys, joka ei aiheuta sivuoireita, ja selvittää, minkälaista muuta hoitoa potilas tarvitsee.

”On tärkeää, että kivun hoidossa on mukana psykologeja ja psykiatreja.”

Knaster kuitenkin varoittaa psykologisoi-
masta kipua liiaksi, kun kyse on kidutettujen ihmisten kokemuksista.

”Helposti ajatellaan heti, että kidutetun ihmisenkipu on varmasti psyykkistä. Mutta usein heillä on myös fyysisiä vammoja, jotka on huonosti tutkittu ja arvioitu ja jotka vaativat hoitoa.”

Ilkka Karisto

Heli Suominen

Kirjoittaja on yksityisten ja julkisten terveyspalvelujen sekakäyttäjä, joka on aiemmin seurannut sote-keskustelua Helsingin Sanomien toimittajana. Nykyisin hän tarkkailee politiikkaa johtavana asiantuntijana viestintätoimisto Miltonissa.

Ei koskaan enää kirkkoon

En mene enää KOSKAAN kirkkoon, seitsemänvuotias esikoiseni puuskahti. En ihmeteltyt. Olimme istuneet helsinkiläisessä kirkossa vajaat kaksi tuntia. Kummipojan konfirmaatiojumalanpalvelus oli puuduttava. Papin puheiden sisältö kuulosti hatusta repäistyltä. Virrenveisuutta johti raskassoutuinen kanttori. Ensimmäiset nuorten heleästi laulammat laulut kuultiin viime minuuteilla. Ankeus olisi meneteltyt, jos olisimme nähneet takarivistä kummipojan kasvot, mutta takariviltä sai lähinnä ihastella edessä istuvien selkiä.

Tämä oli sääli. Osallistujien näkökulmasta jumalanpalvelus oli pakkopullaa, jonka sieti kohteliaisuutena kummilapselle. Vielä suurempi sääli oli kirkon näkökulmasta.

Aivan kuin paikallinen seurakunta, pappi tai kanttori ei olisi lukenut uutisia siitä, kuinka kirkosta erotaan kiihtyvää tahtia. Mitä vähemmän seurakuntalaisia, sitä vähemmän mahdollisuuksia pyörittää toimintaa tai tehdä diakoniatyötä. Aivan kuin tilaisuuden suunnittelijat olisivat istuneet sakastissa pölyttymässä sillä välin, kun maailma ympärillä on muuttunut.

SUUNNITTELEN TYÖKSENI markkinointia ja viestintää. Siksi kärsin ammattitaidusta: turhauttaa, kun joku taho ei käytä potentiaaliaan hyödyksi. Paikalla kirkossa oli sentään satoja ihmisiä. Heistä todennäköisesti noin kaksi kolmasosaa kuuluu evankelisluterilaiseen kirkkoon ja kolmasosa ei. Ensimmäiset pitäisi sitouttaa kirkkoon ja jälkimmäiset houkutellessa mukaan.

Luterilaisen jumalanpalveluksen koruttomuus on periaatteessa kaunis ajatus, mutta kuka haluaa hukata aikaansa laimeisiin saarnoihin ja laahaaviin virsiin? En minä. Mitä enemmän kulutan tekstejä ja musiikkia digitaalisesti, sitä suuremmat ovat odotukseni, kun vaivaudun paikan päälle. Silloin odotan esiintyjiltä läsnäoloa, musiikilta tenhovoimaa ja tilalta visuaalisuutta – oli kyse sitten kirkosta, työseminaarista tai taiteesta. Tuskin olen ainoa.

SUHTAUDUN ITSE KIRKKOON myönteisesti, mutta kriittisesti. Tapakristittyjen vanhempien tyttärenä minut luonnollisesti kastettiin. Olin uskovainen lapsi, joka rukoili kotiovella avainten jäätyä jonnekin: ”Rakas Jeesus, avaa ovi”. Teini-iässä heräsin ihmisoikeuksiin, feminismiin ja vähemmistöjen oikeuksiin sekä valistusaatteeseen. Uskovaisuus tuntui lapselliselta: kuka nyt satuihin uskoisi? Suutuin siitä, kuinka laimeasti kirkko puolusti naispappeja ja kuinka homoja syrjittiin. Erosin kirkosta heti kun pystyin, 18-vuotiaana.

”Odotan esiintyjien läsnäoloa, musiikin tenhovoimaa ja tilan visuaalisuutta – oli kyse kirkosta, seminaarista tai taiteesta.”

Keski-iässä aloin nähdä toisin: meillä on hieno institutio, joka tukee ihmisiä elämän suurissa mullistuksissa, luo yhteisöllisyyttä ja auttaa elämän mysteerien käsittelyssä. Ymmärsin, että voi yhdistää tieteellisen maailmankuvan ja olla samalla sinut jonkin mystisen tunteen kanssa. Liityin takaisin. Myös kirkko on ilokseni muuttunut. Rohkea ja edistyksellinen nainen, Irja Askola, on noussut Helsingin hiippakunnan johtoon ja nauttii monien ei-uskovaisten arvostusta ja kunnioitusta.

Uuden testamentin kultaiselle säännölle toivoisi näinä aikoina entistä enemmän kaikupohjaa. Kirkon pitäisi kaikin tavoin tulla kuorestaan ja kuoria pölyt tilaisuuksistaan ja ottaa edes mallia omista parhaista käytännöistään.

Kauneimmissa joululauluissa nähdään.

Sisäministeriö rauhoittelee peliyhtiöiden edunsaajia

Peliyhtiöfuusion tuomat rahanjako-osuudet kelpaavatkin järjestöjen edustaja Sostelle, mutta valtion säästöpolitiikka voi uhata avustuksia.

TEKSTI > ARI LAHDENMÄKI
KUVITUS > IIRO TÖRMÄ

Sosiaali- ja terveysalan kattojärjestö Soste suhtautuu myönteisesti rahapeliyhtiöiden Veikkauksen, Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) ja Fintoton fuusioon, vaikka se viime vuonna vielä vastusti ajatusta.

RAY on aikoinaan harannut yhdistymistä vastaan, ja Fintoto oli hankkeelle penseä viime hetkiin asti. RAY on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysalan järjestöjen tärkein rahoittaja. Sosteen kuuluu yli 200 sosiaali- ja terveysjärjestöä.

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta päätti syyskuun puolivälissä, että lainvalmistelu yhden, valtion kokonaan omistaman peliyhtiön perustamiseksi alkaa. Aloitte yhdistymiselle syntyi jo viime hallituskaudella.

Sosten pääsihteeri **Vertti Kiukas** pitää yhdistymistä välttämättömänä, kun pelimuotojen rajat etenkin verkossa hämärtyvät.

”Nyt jos ostaa netistä loton, pitää vaihtaa sivua pelataksaan sen jälkeen raveja tai kasinopelejä. Se on kauhean kateka systeemi ulkomaiseen verrattuna. Ja pääasiahana on, että raha jää Suomeen”, Kiukas sanoo.

LAINSÄÄTÄJÄLLE pääasia on kuitenkin toinen. Virallisen eetoksen mukaan on vain miellyttävä sivuseuraus, että Veikkauksen tuotoista hyötyvät suomalainen kulttuuri- ja urheiluelämä, että RAY:n voitoilla rahoitetaan terveys- ja hyvinvointisektoria ja että Fintoton tuottoja käytetään hevospelivastuuseen.

Euroopan unioni hyväksyy Suomen pelimonopolin, koska sen tavoitteena on pelihaittojen torjunta ja alaikäisten suojeleminen uhkapelaamiselta. Siksi pelien

mainostaminenkin on tarkkaan arpajaislaissa säänneltyä.

Pelimonopoli ei Euroopassa ole tavaton, mutta suomalainen kolmen toimijan järjestelmä on ainutlaatuinen.

Siihen, että eri toimijoiden pelit muistuttavat toisiaan, on kiinnittänyt huomiota myös peliyhtiöiden markkinointia valvova arpajaishallintopäällikkö **Jouni Laiho** Poliisihallituksesta.

”Jos rahapeliyhtiöt ajautuvat kilpailutilanteeseen keskenään, se ei monopoli-järjestelmässä ole sallittua. Ja siihen oltiin kovaa vauhtia menossa”, Laiho sanoo.

RAHA-AUTOMAATTIYHDISTYKSEN

edunsaajia edustava Soste muuttui yhdistämislle suopeaksi, kun selvitystyöryhmä sai sorvatuksi edunsaajien aseman ja voitonjaon tavalla, jonka kattojärjestö voi hyväksyä.

Kolme peliyhtiötä tuottavat noin 1,2 miljardia euroa vuodessa. Kolmen viime vuoden tuottojen perusteella on laskettu, että uusi yhtiö jakaa tuotoistaan Veikkauksen nykyisille edunsaajille 53 prosenttia, RAY:n edunsaajille 43 ja Finnton edunsaajille 4 prosenttia.

”Rahapeliyhtiöiden kilpailutilanne monopoli-järjestelmässä ei ole sallittua. Ja siihen oltiin kovaa vauhtia menossa.”

Yhdistämisestä vastaavan sisäministeriön kansliapäällikkö **Päivi Nerg** sanoo, ettei avustuslajeihin, -määriin tai jakosuhteisiin ole tulossa muutoksia.

Tätä nykyä RAY päättää omien avustustensa jaosta, ja Veikkausvoittojen käytöstä tekee päätökset opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). Avustustoiminta siirtyy fuusiossa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöön, joka on valvonut sitä tähänkin asti.

RAY:n avustusjohtajan Sisko Sepän mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön sekä RAY:n avustusmallit ovat erilaiset.

”OKM painottaa yleisavustuksia, kun taas meillä on käytössä myös kohdennettuja avustuksia. Niiden valvonta on meillä yhtenäistä, ja siksi tunnemme sympatiaa niiden säilyttämistä kohtaan”, Seppä sanoo.

Tällä haavaa OKM:n tukemilta järjestöiltä edellytetään Sepän mukaan kymmenen prosentin omarahoitusosuutta. RAY ei sellaista vaadi.

Fuusion yhteydessä on päätetty yhtenäistää myös ne lait, joiden mukaan jaetaan Veikkauksen ja RAY:n tuottoja.

”Uutta lainsäädäntöä kirjoittavat työryhmät aloittavat työnsä lokakuun aikana. Olemme mukana tässä työssä”,

Seppä kertoo.

Nergin mukaan asiaa ei ole vielä pohdittu kovin paljon.

”Mutta perusviesti on ollut se, että tässä ensimmäisessä vaiheessa entiset käytänteet siirtyisivät uuteen tuotontalouteen. Kehitystyötä toki tehdään ja yhtenäistetään asioita, mutta ei lähtökohtaisesti niitä, jotka nyt ovat eri laeissa olemassa”, Nerg sanoo.

SOSTEN VERTTIKIUKAS uskoo, että peliyhtiöiden fuusio tuo enemmän voittoja jaettavaksi, kun yksi yhtiö toimii ja kilpailee kolmea tehokkaammin.

Uuden lain tarkoitus tulla voimaan vuoden 2017 alusta, mutta vuoden 2017 puoliväli on Päivi Nergin mukaan todennäköisempi ajankohta.

Jo päätettyihin avustuksiin Kiukas ei pelkää tulevan siirtymävaiheessa muutoksia. Sen sijaan valtion toiminta talouden heitellessä voisi olla uhkana.

”Aina on mahdollista, että valtio rahapulassaan pyrkii ottamaan rahaa itselleen tavalla tai toisella. Viime hallitus esimerkiksi muutti Valtion taidemuseon säätiöksi, jonka rahoittaminen synnytti loven veikkausvoittorahoihin”, Kiukas sanoo esimerkkinä.

MITEN YHDISTYMINEN TAPAHTUU?

> Veikkaus, Raha-automaattiyhdistys ja Finnton perustavat yhdessä integraatioyhtiön, joka valmistelelee yhdistämistä. Sen kuusijäseniseen hallitukseen nimittää valtio puheenjohtajan ja kaksi jäsentä; kukin peliyhtiö nimittää yhden jäsenen.

> Yhdistämisen toisessa vaiheessa perustetaan uusi, kokonaan valtion omistama rahapeliyhtiö. Yhdistämisen hoitaa valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksikkö yhteistyössä rahapeliyhteisöjen kanssa.

> Nykyisten rahapeliyhteisöjen ro hastoidut varat osoitetaan kunkin yhteisön edunsaajien käyttöön.

> Sisäministeriö koordinoi hanketta ja valmistelelee tarvittavat lait. Muutoksia tarvitaan ainakin arpajaislakiin. Uuden yhtiön tuotontalouteen säännellään uudessa tuotontalouteen.

Haavoja, mutta eri kohdissa

Huostaan otetun lapsen ja sopivan sijaisperheen saattaminen yhteen ei ole yksinkertaista. Jos esimerkiksi lapsella ja vanhemmalla on samanlaisia haavoja lapsuudessaan, niin lapsi voi muistuttaa aikuista siitä, miten kipeää vanhemmalla itsellään on. ”Sitä ei silloin jaksaa”, sanoo Aaro Ratilainen, perhehoidon ammattilainen ja sijaisperheen isä. Toinen ongelma on vielä haastavampi: sijaisperheitä on aivan liian vähän.

TEKSTI > ANU SILFVERBERG
KUVAT > TUOMO MANNINEN

Vastaanottokoti sijaitsi Helsingin Töölössä, Topeliuksenkadun kulmassa. Vuonna 1997 Folkhälsanin harmaassa talossa asui pieniä lapsia, jotka oli otettu huostaan vanhemmiltaan. Talon toista kerrosta valaisi koko käytävän mittainen ikkuna. Siihen lapset menivät huihkuttamaan, kun vanhemmat lähtivät. Pienimmät seisoivat naamat lasissa ja vollottivat.

Se mahtoi olla lähtijöille vaikeaa.

Aaro Ratilaiselle pienet kasvat lasissa jäivät siltä vuodelta kuvana mieleen. Hän ei kuitenkaan ollut jättämässä taloon lasta vaan päinvastoin. Hän ja hänen puolisonsa olivat ilmoittautuneet sijaisperheeksi.

Harmaassa talossa heitä odotti kaksivuotias **Anna**. Tyttö oli sijoitettu kodin ulkopuolelle, koska vanhemmilla oli päihdeongelmia eivätkä he voineet hänestä huolehtia. Senkin Ratilainen ja hänen vaimonsa tiesivät, että Anna oli asunut laitoksessa puolisen vuotta ja että hän oli pienikokoinen ja poikkeuksellisen omatoiminen. Ja että sosiaalityöntekijä oli katsonut, että he voisivat olla sopiva perhe lapselle.

”Siellä se kulki käytävää ees taas tomerana ja veti tuttia posket lom-molla, kyynärpäät sivuilla ylhäällä”, Ratilainen sanoo ja näyttää edelleen vastarakastuneelta.

”Häneen oli helppo ihastua.”

NYT AARO RATILAINEN istuu työhuoneellaan Helsingin Diakonissalaitoksen perhehoidontuen yksikössä. Hän on

sijaisisä ja lisäksi auttaa päivätyössään samanlaisia vanhempia, jollainen itse oli kaksi vuosikymmentä sitten. Hän valmentaa sijaisvanhemmiksi haluavia ihmisiä, tekee kotikäyntejä, juttelee lasten kanssa, neuvoa ja ”pyörittää paperia”.

Perheen ja lapsen yhteensaattaminen ei ole ihan yksinkertainen paletti: jos lapsi tarvitsee vaikkapa psykiatrisia palveluita, niiden pitäisi sijaita lähellä. Ja joku lapsi sopii paremmin lapsettomille vanhemmille, kun toiselle on hyvä olla perheen nuorin tai perheen vanhin. Sitten ovat vielä ihmisten, aikuisten ja lasten, päänsisäiset asiat.

”Vanhemmat ja lapset tulisi tuntea niin hyvin, että ihmisten haavat ei sattuisi samaan kohtaan”, Ratilainen selittää. ”Jos vaikka molempien kiintymyssuhteessa on alussa tapahtunut jotain samankaltaista, niin lapsi muistuttaa aikuista siitä miten kipeää tällä itsellään on. Sitä ei silloin jaksaa.”

Siksi pitää löytyä oikeat ”parit”. Ratilainen sanoo, että perhetyöntekijät tuntevat ihmisten taustat joskus paremmin kuin näiden omat puoliset. Siihen panostetaan nykyään paljon.

Parissakymmenessä vuodessa paljon on muuttunut lastensuojelussa, mutta yksi asia pysyy: sijaisvanhemmista on huutava pula.

THL:n tilastoista selviää, että vuonna 2013 kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli Suomessa noin 18 000, yli puolet heistä sijaisperheissä. Alle 12-vuotiaitten kohdalla perhesijoitus on nykyisin aina ensisijainen vaihtoehto. Se

on laitoshoidtoa halvempaa, mutta myös inhimillisempää: on hyvä, että ihmiset lapsen ympärillä eivät alati vaihdu.

Mutta sijoituspyyntöjä tulee kun-nista paljon enemmän kuin perheitä on tarjolla. ”Se tarkoittaa, että joku joutuu olemaan väärässä paikassa tarpeittensa suhteen.”

Aaro Ratilaisia siis tarvitaan lisää.

20 VUOTTA SITTEN sijaisvanhemmuudesta ei kauheasti puhuttu. Ratilainen kuuli asiasta kollegalta, kun työskenteli itse lastenkodin johtajana.

”Silloin siihen liittyi itsellä idealistinen ajatus, että kun maailmaa ei voi pelastaa, niin pelastan edes yhden lapsen.”

Tuumasta toimeen. Ensinnäkin piti saada ylipuhuttua vaimo, mutta se ei ollut kauhean vaikeaa, koska tämä haaveili suurperheestä. Pariskunnalla oli kaksivuotias poika.

Syksyllä he hakeutuivat sijaisvanhempien Pride-koulutukseen. Edelleen käytössä oleva valmennusohjelma oli silloin pilottivaiheessa.

Valmennus ei velvoita vanhempia vielä mihinkään: sen aikana perhe tutustuu asiaan ja voi vielä hyvin päättää, ettei lähdekään mukaan. ”On paljon parempi peräännytä alkuvaiheessa kuin tehdä niin, että lapsi tulee kotiin ja alkaa kiintyä ja sitten huomataankin, että ei tämä toimi”, Ratilainen sanoo.

Koulutus ja lapsen odottelu ovat hänestä vähän kuin synnytyksen odottamista: henkistä valmistautumista.

”Kun lapsi sitten ilmestyy, sitä on

Kun Aaro Ratilaisen perheessä oli omia ja sijoituslapsia yhteensä viisi, hän hankki moottoripyörän. Että edes hetken saisi olla yksin.

”Lopulta kun on uskallettu, osataan myös luottaa toiseen.”

tunnetasolla valmiina hyväksymään. Aikuinen on valmiimpi ihastumaan lapseen.”

Koulutuksen jälkeisenä keväänä tuli tieto, että sopiva lapsi oli löytynyt.

Tutustuminen Annaan sujui silloin samaan tapaan kuin sijoitukset nykyisinkin hoidetaan: ensin oli tapaamisia vastaanottokodissa ja sen lähimaastossa, sitten vähitellen kotikäilyä ja lomiam. Tapaamisten aikana kaupunki teki arvion, että perhe soveltui hommaan. Sijaisvanhemmalla ei voi olla esimerkiksi vakavaa sairautta eikä päihde- tai mielenterveysongelmaa.

Lopulta Anna muutti taloon.

”Minulle oli yllätys se, miten nopeasti hän tuli hyvin lähelle ihan fyysisesti ja psyykkisesti”, Ratilainen muistelee. ”Miten kykenevä hän oli sillä tavalla.”

VAIKKA KAIKKI perheet ovat erilaisia, saattaa sijoitusprosessin vaiheita ihmetteleviä vanhempia jonkin verran lohduttaa se, että hämmäntävät tilanteet toistuvat myös aika samankaltaisina.

”Ensimmäinen on kuherruskuukausi, jonka aikana ihmiset katselevat vähän toisiaan ja yrittävät olla varovaisia. Sitten ruvetaan kokeilemaan särmiä ja lopulta kun on uskallettu, osataan myös luottaa toiseen.”

Sijais- ja syntymävanhempien suhteissa on myös tiettyjä lainalaisuuksia.

”Hyvin usein on niin, että molemmat pelkäävät aluksi toisiaan. Sijaisvanhemmat pelkäävät millainen vanhempi sieltä tulee, ja syntymävanhemmat pelkäävät, että superihmiset yrittävät kaapata heidän lapsensa.”

Usein käy niin, että syntymävanhempi ensin romahtaa, ”rotkon pohjalle” kuten Aaro Ratilainen sanoo. ”Mutta sitten kun he nousevat sieltä, sydän alkaa väristä.”

Se on tärkeä kohta, jossa voi syntyä sijoitusvanhempien ja syntymävanhempien välille kestävä kasvatuskumppa-

nus, riippumatta siitä, kenen luona lapsi aikuiseksi kasvaa.

KUN ANNA TULI taloon, alussa auttoivat pienet sattumukset, jotka ovat vähän hassuja, mutta tuntuivat tärkeitä. Niin kuin se, että Annan äidin ja sijaisäidin molempien nimi oli Tuula ja lempinimi Tupu. Sitäkin hämmästeltiin yhdessä, että Aaro-isän ja Annan kasvopiirteissä oli niin paljon samaa.

”Luulen, että nämä ovat asioita, joissa sosiaalityöntekijät silloin menivät aika tunteella – ja sitä ei pidä väheksyä. Myös Annan äidille oli tärkeää, että tämmösiä pieniä sattumia oli matkassa mukana.”

Syntymävanhemman on hyvä nähdä, että sijaisvanhemmat eivät ole superihmisiä vaan ihan tavallisia. Heillä nyt ei ole vaikkapa alkoholiongelmaa, ja siksi he voivat hoitaa lasta.

”Minusta Annan äiti teki hirveän fikusti siinä, että kun hän oli paremmassa kunnossa hän oli yhteydessä, ja kun hän voi huonommin, hän pysytteli poissa.”

Ratilainen sanoo kunnioittavansa sitä suuresti.

”Sijaisvanhemman on tärkeää itse tutustua syntymävanhempaan, että pystyy tuomaan esiin ne asiat, joita aidosti arvostaa heissä. Se on lapsen elämää ja historiaa.”

Huolta ei lapselta voi koskaan kokonaan viedä. Mutta voi sanoa, että on joku muu, joka huolehtii vanhemmasta nyt.

Lapsen pitäisi myös itse voida ottaa syntymäperhettä keskusteluun. Se voi helposti unohtua.

”Meilläkin kävi vahingossa sillä tavalla, että vasta myöhemmin ymmärrettiin, että lapsi oli jotenkin luullut ettei hän voisi sitä asiaa tuoda puheeksi.”

JULKISUUDESSA sijaisvanhemmuudesta elää kaksi tarinaa, jotka ovat toistensa vastakohtat.

Toinen on se, jossa lapsirakas sijaisperhe elää sulassa sovussa biologisten vanhempien kanssa, elämä on rikasta ja kaikki kasvavat ihmisinä.

Toinen on se, jossa lasta kaltoinkohdellaan ja sijaisvanhemmat vain tienaa rahaa.

Ratilainen sanoo, että kaltoinkohtelua ei ehkäise muu kuin vahvat tukirakenteet ja seuranta. Sen merki-

tyksen ovat hänestä viime aikoina viranomaiset ymmärtäneet: sijoituksiin kuuluu tietty määrä kotikäyntejä, tukea ja seurantaa, ja koulutuksista on tehty järjestelmällisempiä.

Mutta rahastusaihe Ratilaista selvästi mietityttää – hän palaa siihen kolme kertaa haastattelun aikana.

”Olen muutaman kerran törmännyt tähän, että ihmiset halveksuvat sitä, että motivaatio voi olla raha. Mutta minä halveksun taas sitä, että ihmiset piilottelevat motivaatiota.”

Enemminkin hänestä olisi hyvä sanoa ääneen, miten erilaisia syitä ihmisillä on ryhtyä sijaisvanhemmiksi. Voi olla lapseton pariskunta, jolla on kova lapsenkaipuu. Sitten voi olla isossa talossa maalla asuva ihminen, jolla ei ole työllistymismahdollisuuksia ja joka ajattelee, että jospa tänne ottaisi lapsia ja saisi siitä samalla elannon.

”Ei mulla ole mitään sitä vastaan.

Yleensä ne perheet, jotka ovat ajatelleet, että tämä voisi olla yksi tapa saada elantoa, ovat myös ihmisiä, joille lapsilla on hirveän iso merkitys. He tykkäävät siitä.”

Ratilainen itse ryhtyi sijaisisäksi ensin idealistisista syistä. Sitten perhe kasvoi uusilla sijoitetuilla lapsilla: Annan jälkeen Petteri, sitten sisarukset Jesse ja Sara.

”Meidän ensimmäinen sijoituslapsi oli maailmanpelastuslapsi. Toisen kohdalla vaimo toivoi kasvukumppania perheen kahdelle alle kouluikäiselle. Ja viimeksi sijoitetut sisarukset toivat mukanaan sekä lisää elämää että toimeentulon, joka osaltaan mahdollisti kotiin jäämisen.”

Jossain vaiheessa vaimon suurperhehaave toteutui toden teolla. Koko konkkaronkka asui Karkkilassa isoa taloa, jossa eli viiden lapsen lisäksi yksi lastensuojelun sijoitusperhe ja vielä Aaro Ratilaisen vanha isä.

SIJAISVANHEMMUUS on hurja lupaus: on sitouduttava rakastamaan jotakuta lopun elämänsä, mutta samalla oltava valmis luopumaan hänestä koska vain.

Sijoituksen purkaminen on harvinaista, mutta sitä tapahtuu – oikeastaanhan se on koko järjestelyn tavoite. Huostaanotto on purettava, jos sen perusteet eivät enää ole voimassa. Ratilaisen perheessä niin kävi.

Aaro Ratilainen tietää, että jotkut halveksuvat niitä, joille raha on yksi syy ottaa sijoituslapsia. "Minä taas halveksun sitä, että motivaatiota piilotellaan."

Sijoitukset hienoisessa laskussa

1

KODIN ULKOPUOLELLE SIJOITETTujen LASTEN MÄÄRÄ ON KAKSINKERTAISTUNUT 20 VUODESSA.

Varsinkin kiireellisten sijoitusten määrä on lisääntynyt viime vuosina. Muutosta saattaa olla: suurten kaupunkien tilannetta selvittävän Kuusikko-raportin mukaan kiireellisten sijoitusten määrä kääntyi lievään laskuun viime vuonna.

2

VUONNA 2013 SUOMESSA NOIN 18 000 LASTA SIJOITETTIIN KODIN ULKOPUOLELLE TILAPÄISESTI TAI PITKÄAIKASESTI.

Heistä 37 prosenttia oli perhehoivossa. Yleensä sijoituksen taustalla on syntymävanhempien mielenterveys- tai päihdeongelma.

3

LÄHTÖKOHTA ON, ETTÄ LAPSIPALAA SYNTYMÄVANHEMMILLEEN, JOS TILANNE ON MUUTTUNUT NIIN, ETTÄ SIJOITUKSEN PERUSTEET EIVÄT ENÄÄ PÄDE.

Laki edellyttää, että sijaisvanhemmat käyvät valmentavan koulutuksen, ja takaa heille oikeuden tukipalveluihin. Lain mukaan sijoitettuja lapsia voi olla perheessä enintään neljä.

Joskus sijaisvanhempi kokee, että lapsi on palaamassa perheeseen joka ei ole vielä valmis. ”Silloin huoli on hirveä”, Aaro Ratilainen sanoo.

”Pitää huolehtia, että parisuhde saa polttoainetta.”

Jesse ja Sara elivät perheessä viisi vuotta, kunnes muuttivat takaisin äidilleen, seitsemän- ja yhdeksänvuotiaana. Siirtymä kesti pari vuotta. Sinä aikana sosiaalityöntekijä teki kotikäyntejä ja selvitti perhetilanteita. Vähitellen lomat äidin luona pitenevät.

Ei se kyllä helppoa ollut, Ratilainen myöntää.

”Mutta siinä kohtaa helpottaa kummani ajatus, että tämä on lapsen etu.”

Ratilainen sanoo tietävänsä tilanteita, joissa sijaisvanhempi kokee, että lapsi on palaamassa perheeseen joka ei ole vielä valmis. Silloin huoli on hirveä.

”Se on ihan eri tilanne kuin sellai-

nen, jossa tehdään syntymävanhemman kanssa yhteistyötä ja lapset menevät turvallisiin olosuhteisiin.”

Usein sovitaan, että sijaisperhe jää tukiperheeksi, jonka luona lapsi vierailee. Niin Jessen ja Saran kanssa tehtiin.

”Saralle varsinkin Anna oli tosi tärkeä henkilö, jota hän katsoi ylöspäin. Oli arvokasta, että tietynlainen sisaruussuhde säilyi heidän välillään. He olivat olleet monta vuotta yhdessä – ei sellainen häviä koskaan.”

KUN AARO RATILAINEN itse oli pieni lapsi, hänen äitinsä työskenteli johtajana vanhusten kunnalliskodissa. Perheen koti oli sen yhteydessä. Siellä Ratilainen asui ensimmäiset seitsemän elinvuottaan. Ne ajat varmasti vaikuttivat siihen, millainen hänen elämästään myöhemmin tuli.

”Kun lapsi haluaa mahdollisimman kauas siitä, mitä vanhemmat ovat, niin vanhainkodin johtajasta tuli sitten lastenkodin johtaja”, hän vitsailee.

”Mutta elämää on ohjannut sellainen arvopohja, että ihmiset ovat tärkeitä. Toinen on se, että itse on kokenut jollain tavalla turvallisen lapsuuden, että haluaa jakaa sitä eteenpäin.”

Ratilaisen rakkaat lapsuudenmuistot ovat välähdyksiä siitä, miten hän isoveljensä kanssa juoksee pitkin vanhainkodin käytäviä.

”Me pojanviikarit oltiin muka kiusaavinamme vanhuksia ja he muka ottavinaan meitä kiinni. Heille oli meistä ilonsa ja meillä taas kokemus ympärillä olevien ihmisten seurasta. Se oli yhteisöllinen kokemus. Ehkä siitä tuli myös ajatus, että perheen ei tarvitse olla pienin mahdollinen.”

TAPAAMINEN ON LOPUSSA, työt odottavat. Ratilainen näyttää miettelialt. Parisuhteesta ja omasta elämästä voisi kyllä vielä sanoa pari sanaa, hän ehdottaa.

”Hiljattain Helsingin Sanomissa oli iso juttu, jossa kerrottiin, että parisuhde voi hyvin, kun on enemmän itsekkeinen ja vähemmän lapsikeskeinen”, hän muistelee.

Sijaisvanhemmuudessa lapsikeskeisyys kuitenkin korostuu väistämättä enemmän. Sille ei oikein mahda mitään.

”Silloin pitää huolehtia että parisuhde saa polttoainetta ja toisaalta, että itselle jää tilaa.”

Ratilainen itse huomasi jossain vaiheessa, ettei ollut koskaan yksin. Kauppareisullekin tarttui aina joku mukaan.

Mitä siinä sitten ihminen voi?

”No, mä hommasin moottoripyörän”, hän sanoo.

Montako lasta kotona oli silloin?

”Kaikki viisi.”

Sijoituslasten nimet on muutettu.

HDL sivut

Uutiset > Henkilöt > Tapahtumat

Yes in my back- yard!

Tervetuloa, kehottaa kirjoitus Helsingin Diakoniaopiston opiskelijaravintolan edessä. ”Täällä on kivoja ihmisiä, mutta kadulla osa ihmisistä katsoo pahasti”, kertoo yksi paikalle tulleista turvapaikanhakijoista. ”Haluan pysyä Helsingissä. Se on kaunis”, sanoo toinen.

Sivu 24

Kivien viesti

Kolumnistimme Karin Strandberg on kohta 150-vuotiaan HDL:n yhdestoista johtava diakonissa. Nykyään johtava diakonissa vastaa sielunhoidollisista tehtävistä, ennen hän johti koko sisarkuntaa. Suurin osa heistä on tehnyt työtään samojen punaisten tiilien suojissa.

Sivu 35.

Suru ei jalosta

Kun kohtaa läheisen poismenoa surevan ihmisen, vastassa ei välttämättä olekaan haikean hiljaisesti sureva, kärsimyksen jalostama henkilö, vaan räkää puskeva, huutava raunio.

Sivu 31.

Naapurin tontilla

Syyskuisena iltana joukolla irakilaisia turvapaikanhakijoita näyttää olevan hauskaa – niin kuin toivottiinkin. Diakonissalaitoksen ja osallistumisen kulttuuria levittävän Yhteismaa-yhdistyksen illallisjuhla tanssittiin vastaanottokeskuksen lähikorttelissa. Tarkoitus oli yksinkertainen eli toivottaa tervetulleeksi: Yes in my backyard.

TEKSTI > ANNA-SOFIA NIEMINEN
KUVAT > HENNA AALTONEN

1. Kello ei ole kuin kuusi, kun tanssilattia alkaa täyttyä. Seitsemään mennessä arabimusiikki on saanut suuren osan paikalla olevista irakilaismiehistä tanssilattialle, joukossa Omar Salaalween (vas.) ja Sord Almalk. "Totta kai pidän tästä tapahtumasta!" Salaalween sanoo.

2. Illallisen valmistivat kymmenet vapaaehtoiset, joista moni opiskelee Helsingin Diakoniaopistossa. Yksi heistä on Farhad Zandi, joka tuli Iranista Suomeen vuonna 2004 kiintiöpakolaisena. "On shokki tulla tänne. Jos olemme turvapaikanhakijoille ystävällisiä, se vaikuttaa heidän tilanteeseensa positiivisesti."

3. Myös Pranom Notkonen ilmoittautui vapaaehtoiseksi ruoanlaittajaksi kuultuaan tapahtumasta. "Rakastan kokkaamista ja haluan auttaa."

"Täällä on kivoja ihmisiä, mutta kadulla osa ihmisistä katsoo pahasti."

4. Hummusta, kuskusia, salaatteja. Jälkiruoaksi hedelmiä. Tänään tarjolla on kasvisruokaa.

5. Illallisen kokkaaminen alkoi jo aamukymmeneltä. Kokkaamista johti kokki Jyrki Tsutsunen (kuvassa), joka on tehnyt Yhteismaa-yhdistyksen Jaakko Blombergin (kuvassa 6) aisaparina muitakin projekteja. Hiljattain kaksikko järjesti Kimchipäivät Helsingin Kalliossa. Ruokaa jäi yli, joten Kaarlenkadun vastaanottokeskuksesta haettiin porukkaa syömään. "Ruoka yhdistää ihmisiä. Ei tarvitse edes yhteistä kieltä", Tsutsunen sanoo.

6. "Ruokaa on tulossa lisää, sitä pitäisi riittää kaikille", Yhteismaan Jaakko Blomberg ehtii huikata täyttäessään tarjoiluastioita. Hän on henkilö, joka pitää tapahtuman lankoja käsissä. Päivällä se tarkoitti esimerkiksi kaupassa käymistä, illalla ruokapatojen kuljettamista.

7. Tiia Nohynek (vas.) työskentelee vapaaehtoisena Kaarlenkadun vastaanottokeskuksessa ja saattoi sieltä turvapaikanhakijoita illallisjuhlaan. "Heille kun sanoo disko disko, niin he ovat silleen, että mennään."

8. Mitä pidemmälle ilta etenee, sitä isommaksi muodostuu tanssirinki ruokapöytien keskellä.

9. "Me tarvitsemme Helsinkiin oman diskon, jossa soi arabi- ja afgaanimusiikki", pian kahdeksan vuotta Suomessa asunut, Afganistanista kotoisin oleva Hussein Mohammadi sanoo juhlinnan lomassa. Sylissä on oma poika Gulbaba.

10. Sord Almalk (kuvassa) vaihtoi välillä joraamisen laulamiseen. Eräs paikalla olija räppäsi. Suurimmaksi osaksi musiikkia soitti kuitenkin dj.

"Tarvitsemme oman diskon, jossa soi arabi- ja afgaanimusiikki."

Maassa maan tavalla

Diakonissalaitos reagoi globaaliin muuttoliikkeeseen ja perusti asumisyksiköitä alaikäisille turvapaikanhakijoille. Suomalaiset riensivät tarjoamaan vapaaehtoista apuaan. Sitä koordinoimaan palkattiin Suldaan Said Ahmed. ”Jos ihmistä kohdellaan menoeränä, hänestä helpposti tulee sellainen”, hän sanoo.

Millaista apua suomalaiset haluavat antaa? ”Oi, kaikenlaista. Meillä on jo kymmeniä ellei satoja halukkaita. Yksi tarjoutuu vetämään futiskerhoa, toinen voisi tulla tekemään ruokaa, kolmas opettamaan suomen kieltä.”

Millaisia toiveita nuorilla turvapaikanhakijoilla on?

”Ainakin heillä on tuhansia kysymyksiä. He ovat tulleet monen maan kautta vielä yhteen uuteen maahan, josta he eivät tiedä mitään. He kysyvät, onko helppo saada suomalaisia ystäviä, onko suomen urheilumaajoukkueissa maahanmuuttajataustaisia pelaajia, miten pääsee kouluun, millaisia työmahdollisuuksia on, onko suomen kieli helppo oppia. Sanon aina, että sen oppii vuodessa! Mutta muuten heidän toiveensa ja pelkonsa ovat ihan samantyyppisiä kuin suomalaisillakin teini-ikäisillä.”

Olet itse tullut Somaliasta Suomeen teini-ikäisenä turvapaikanhakijana Pohjois-Karjalaan.

Onko tänne helppo kotoutua? ”Paljon riippuu siitä, miten täällä otetaan vastaan. Itselläni oli täällä sukulaisia, ja löysin nopeasti kansalaisjärjestöistä ja urheiluharrastuksista mielekästä tekemistä. Mutta jos nuori kohtaa ensimmäisenä syytöksiä ja häntä kohdellaan menoeränä, hänestä myös helposti tulee menoerä. Nuori suree sydämessään kohteluaan ja alkaa pian uskoa, ettei kannatakaan yrittää, en kuitenkaan ole tervetullut tähän yhteiskuntaan.”

Alppikadulla ja Espoon Lakistossa

Diakonissalaitoksen asumisyksiköissä majoittuvista nuorista osa on jo päässyt muun muassa kouluun, vaikka he ovat olleet täällä vasta muutaman viikon. Miltä tšekäläinen kulttuuri heille näyttää? ”Ainakin he ovat jo siinä mielessä kotoutuneet, että

aluksi he tervehtivät kaikkia vastaantulijoita iloisesti. Nyt he ymmärtävät, että sitä pidetään täällä vähän outona. Toisekseen heidän kotimaissaan pidetään epäkohteliaana, jos esimerkiksi julkisissa kulkuvälineissä mies ei tarjoa naiselle istumapaikkaa. Täällä sitä ei pidetä niin soveliaana, sehän tarkoittaa, että pidät naista todella vanhuksena!”

Miksi halusit hakea juuri tätä työpaikkaa?

”Olen ollut ikäni töissä yksityisellä sektorilla. Pääsin oppisopimuksen kautta turvallisuusvalvojaksi ja tein niitä töitä vuosia. Sydämessäni eli kuitenkin ajatus, että voisin tulevaisuudessa tehdä töitä, joissa voin auttaa ihmisiä ja yhteiskuntaa vielä konkreettisemmin. Nyt siihen tuli mahdollisuus. Pystyn hyvin samaistumaan näiden nuorten tilanteeseen. Koska maailma on meidän yhteinen, haluan rakentaa aitojen sijaan siltoja sydänten välille.”

Riku Siivonen

Kuva > Arttu Muukkonen

Suldaan Said Ahmed tietää omasta kokemuksesta, että kotoutuminen onnistuu parhaiten, jos tulija kokee olevansa tervetullut.

YT-neuvottelut alkoivat – mitä sen jälkeen?

Säätiön johtaja Olli Holmström.

Lokakuun lopussa Helsingin Diakonissalaitoksen Säätiö ilmoitti yhteistoimintaneuvotteluiden aloittamisesta koskien säätiön, Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy:n, Cecilia Hoiva Oy:n ja Diadome Oy:n henkilökuntaa ja toimintaa.

Säätiön johtaja Olli Holmström, eikö säätiön arvopohjan mukaisesti olisi oikein, että sen varallisuudesta käytettäisiin osa siihen, että ihmiset saisivat pitää työpaikkansa edes jonkin aikaa? "Säätiön arvojen mukaisista ei ole pitäa henkilöstöä töissä tehtävissä, joissa työtä ei ole. YT-neuvotteluissa fokus ei ole potkujen antamisessa, vaan niissä neuvotellaan ja sovitaan, miten meidän henkilöstömme saataisiin määrällisesti ja tarjolla olevien töiden vaatimusten mukaan oikeille paikoille. Tilannehan on se, että samaan aikaan joudutaan sulkemaan toimintoja ja päästään avaamaan uusia."

Miksi Diakonissalaitos häviää kilpailutuksia? "Me teemme työtä haastavimmassa yh-

teiskunnan marginaalissa, korkealla laadulla, jolloin se myös vaikuttaa paremmin. Tämä tekee työstä keskimääräistä kalliimman, mutta ostajien kyky arvioida tätä vaikuttavuutta ja siirtää sitä palveluiden kilpailutuksien perusteisiin on melko puutteellinen. Toinen syy on se, että säätiö rakenne ei ole kaikkein virtavaisiin kustannusten kannalta. Palvelualueet joutuvat kantamaan sen vuoksi keskimääräistä korkeampia kuluja."

Miksi muut pystyvät tekemään halvempia tarjouksia? "Uskon, että katetta haetaan toimijoiden muista palveluista. Meillä kaikki tuotto pitäisi käyttää mission toimintaan, emme saisi kattaa toisen liiketoiminnan tappiota toisen voitolla, ellei tuoton käytössä ole diakoninen fokus."

Miten johto aikoo parantaa toimintaansa, jotta lisää kilpailutushäviöitä ei tulisi? "Johdon tehtävä on optimoida organisaatiota, luoda uutta ideoiden sitä yhdessä tämän meidän loistavan porukan kanssa. Johdon pitää kyetä myös tarttumaan ajan haasteisiin. Vastaanotokeskustoiminta on loistava esimerkki pistämättömästä kyvystä reagoida."

Miten Diakonissalaitoksen tulevaisuus saadaan valoisalle polulle? "Pidämme kiinni siitä, että toimimme nopeasti kohderyhmissämme: siellä, missä ihmiset putoavat palvelujen ulkopuolelle. Missiomme manifestoituu hyvinvoinnin notkelmissa. Säädamme toimintaa niin, että olemme iskukykyisiä, metropolialueen haastavien asiakkaiden asiantuntijoita. Johto tekee työtä sen eteen, että vaikuttavuutemme tunnustetaan kilpailueduksi. Se edellyttää kilpailutuskulttuurin muuttamista ja muuttumista."

Riku Siivonen

Startup-keinot kolmannen sektorin avuksi

Kasvuyritystapahtuma Slush tuo tänä vuonna yhteen Suomen kolmannen sektorin ja startupit. Keskiviikkona 11.11. toteutettava New Non-Profit -ohjelma kokoaa Messukeskukseen väkeä kansalaisjärjestöistä, julkiselta sektorilta ja yrityksistä. Paikalla on myös vaihtavuusinvestoinnista kiinnostuneita.

New Non-Profit rohkaisee yrityksiä ja järjestöjä etsimään ketterämpiä ratkaisuja hyvinvointiyhteiskunnan turvaamiseksi. Tavoit-

te on näyttää, että kolmannella sektorilla voi rakentaa nykyistä tehokkaampia toimintamalleja, joita kannattaa rahoittaa ja monistaa. Näitä tapoja ovat esimerkiksi palvelun nopea testaus ja muuttaminen.

Teema kuuluu Slushin Impact-kokonaisuuteen. Se tuo esiin liiketoiminnan keinoja ratkoa yhteiskunnan haasteita syrjäytymisestä turvallisuuteen. Ohjelman mahdollistavat Sitra, Tradeka, HDL, Soste, RAY ja Veikkaus.

3 x iso uutinen

1

TUNNUSTUS KIDUTETTUJEN LASTEN ERITYISHOIDOLLE.

Kesäkuussa päättyneen KITU-lapsen ja nuoret -hanke valittiin Euroopan pakolaisrahaston parhaaksi hankkeeksi Open and Secure Europe -konferenssissa Brysselissä. Tavoitteena oli kuntouttaa kidutettuja ja traumatisoituneita pakolais- ja turvapaikanhakijalapsia sekä -nuoria.

2

VAUHTIA KOULUTUSVIENTIIN SOMALIESTA.

Somalialaistautaisia lähihoitajaopiskelijoita lähetettiin marraskuussa viemään tietotaitoaan sairaalaan ja lastenkotiin Somaliaan. Kyse on Helsingin Diakoniaopiston ja siirtolaisuusjärjestö IOM:n yhteistyöstä. Lisäksi opisto on tehnyt aiesopimuksen lähihoitajakoulutuksen järjestämisestä Marokossa.

3

LASTENSUOJELUPERHEILLE TALKOOAPUA.

Toukokuussa alkaneessa HDL:n Perhetalkoot-hankkeessa autetaan kansalaistoiminnalla lastensuojelun asiakasperheitä. "Vapaaehtoiset ovat toimineet lasten ja nuorten aikuisina kaverina, harrastuskaverina sekä järjestäneet tapahtumia", kertoo projektipäällikkö Annina Laaksonen. Mukaan auttamaan pääsee edelleen.

Vertaiset etenevät hitaasti julkiselle sektorille

Vertaisten toiminta on osa menestyksellistä päihde- ja mielenterveyshoitoa. Näin ajatteli jo Kansallinen mielenterveysohjelma vuosille 2009–2015. Siinä suositeltiin vertaisten hyödyntämistä enemmän. Mutta edistys on hidasta. Osin siksi, että pelkästään määritelmä "vertainen" voi tarkoittaa montaa asiaa: on vertaistoimintaa, -tukea ja -ryhmiä niin sydänpotilaille kuin narkomaaneille.

"Näyttö vertaisuuden hyödyistä on kuitenkin vahva. Matalan kynnyksen päihdetyössä vertaisten ottamisesta mukaan toimintaan on hyötyä niin työntekijöille kuin vertaisille", sanoo **Noora Niemimaa**, 26.

Hän valmistuu pian terveydenhoitajaksi Diakonia-ammattikorkeakoulusta ja teki opinäytetyönsä vertaisten ja henkilökunnan yhteistyökokemuksista Helsingin Diakonissalaitoksen päiväkeskus Stoori & Sallissa. Siellä vertaiset toimivat käytännön työn apuna: he auttavat pari tuntia ruoan jakelussa sekä esimerkiksi vaihtavat käytettyjä huumeruiskuja uusiin. "Palkaksi" he saavat viiden euron verottoman toimintarahaa ja ilmaisen ruoan.

Sitoutumispakkoa ei ole, eikä pääsyvaatimuksia – paitsi yksi: huumeidenkäyttäjien terveysneuvonnan vertaisella pitää olla omaa

Noora Niemimaa tutki päiväkeskuksen "vertaisiksi" ryhtyneiden asiakkaiden ja työntekijöiden yhteistyökokemuksia.

taustaa suonensisäisestä huumeiden käytöstä.

"Samalla käyttökokemuksella hän voi myös saada yhteyden toiseen asiakkaaseen."

Tutkimuksen mukaan pienetkin työt edistävät kuntoutumista ja toimintakykyä. Vertaiset saavat myös sosiaalista pääomaa.

"Kuntoutuminen tuo myös ammatillisia onnistumisen kokemuksia työntekijöille."

Stoori & Sallissa matala kynnyksen tarkoittaa, että sinne saa tulla päihtyneenä. Vertaiset ovat linkki henkilökunnan ja kävijöiden välillä.

"Haasteellisinta on löytää luottamuksellinen suhde vertaisten ja työntekijöiden välille. Kun esimerkiksi päiväkeskuksen rahoitus pieni, vertaisten oli vaikea ymmärtää, miksi yhtäkkiä vuorojen määrää alettiin rajoittaa."

Ratkaisuna on jatkuva keskustelu, mutta vuorovaikutustaidot ovat päihteidenkäyttäjillä moninaiset. Työntekijät halusivat vertaisia mukaan suunnitteluun, mutta näiden voi olla vaikea keksiä kehittämiskohteita. Omassa elämässään voi olla tarpeeksi kehitettävää. Ongelmien esiintuonti vertaisten ja henkilökunnan kokouksissa voi olla hyvinkin vaikeaa.

"Siksi vahvan osallistuskulttuurin luominen ei ole helppoa", Niemimaa sanoo.

Hän huomasi, että vertaistoiminta on parhaiten kotiutunut yksityisten tahojen hoitokäytäntöihin. "Vertaisuutta voitaisiin hyödyntää enemmän kaikessa hoitotyössä ja myös julkisella sektorilla. Se tarjoaa hoitoon ulottuvuuden, johon ammattilainen ei pysty."

Riku Siivonen

> Resumé

Investera i den offentliga sektorn!

Den kommunala ekonomin är svag, men skulle privata investerare kunna avhjälpa situationen? Att påverka genom "Impact Investment" är ett nytt sätt att finansiera offentlig service även globalt. I Finland har det första experimentet redan startat. Syftet är att med medel från externa finansierare förbättra välbefinnandet hos de anställda inom den offentliga sektorn. **Sida 4.**

För få fosterföräldrar

Aaro Ratilainens mamma var chef för ett kommunalt åldringshem, men Aaro blev chef för ett barnhem. Eller rättare sagt blev han fosterpappa och proffs inom familjevård. Han understryker att barnets och fosterföräldrarnas inte får ha samma trauma, annars orkar inte föräldern. Ett av problemen i Finland ligger i att det finns för få sådana som Aaro Ratilainen. **Sida 18.**

Fusion av spelbolag: vad är följderna?

Veikkaus, RAY och Fintoto ska gå samman. Detta innebär förändringar i understöden då RAY inte längre självständigt beslutar om fördelningen av tipsmedel. Istället är det underervisnings- och kulturministeriet som gör detta. Den nya lagstiftningen är för tillfället under arbete. I samband med detta klargörs om till exempel RAYs riktade understöd bibehålls. **Sida 16.**

Neljännesvuosisadan ajan tukea sinne, missä häpeä on suuri.

Pro-tukipiste: 25 vuotta prostituution mosaiikkikentällä

Helsingissä ja Tampereella sekä verkossa toimiva Pro-tukipiste tarjoaa matalan kynnyksen sosiaali- ja terveyspalveluja seksityötä tekeville. Tukipisteen toiminta käynnistyi 25 vuotta sitten Helsingin Diakonissalaitoksen projektina. Itsenäiseksi toimijaksi se irtautui 1996, kun Pro-tukipiste ry perustettiin.

Pro-tukipiste on riippumaton asiantuntijajärjestö, joka edistää seksi- ja erotiikka-alalla toimivien osallisuutta ja oikeuksia. Se tarjoaa neuvontaa ja tukea toimipisteissään sekä ympäristöissä, joissa seksityöntekijät työskentelevät.

Toiminnanjohtaja **Jaana Kauppinen** mukaan suomalaisen prostituution kentälle on tyypillistä jatkuva muutos, liikkuvuus ja mosaiikkimaisuus.

"Oikeudelliset kysymykset ovat nousseet perinteisten sosiaali- ja terveyskysymysten rinnalle. Siksi myös tukipalveluja tuottavien järjestöjen on ollut pakko vahvistaa omaa vaikuttamistyötään", hän sanoo ja harmittelee, että rahoitusta lakimie-

hen palkkaamiseen ei tälle vuodelle enää saatu.

Pro-tukipisteessä kohdetaan vuosittain pari-kolme tuhatta seksipalveluilla kokonaan tai osittain toimeentulonsa hankivaa ihmistä. Yleensä heidän syynsä hakeutua Pro-tukipisteen palveluihin on prostituutioon kohdistuva häpeäleima: prostituutiosta tai seksityöstä ei haluta tai uskalleta puhua muualla. Pro-tukipisteen ihmiskaupan vastaisessa työssä keskitytään seksuaalisen hyväksikäytön tunnistamiseen. Uhreja on Suomessa tunnustettu kansainvälisesti vertaillen vähän.

"Etsimme keinoja, joiden avulla tunnistaa ihmiskauppaan viittaavia merkistöjä ja kehittää mahdollisten uhrien kannalta turvallisia tapoja ottaa asia esiin ja rohkaista heitä hakeutumaan yhteiskunnan avun piiriin."

Pro-tukipisteen toimintaa rahoittavat muun muassa RAY, sosiaali- ja terveysministeriö sekä Helsingin ja Tampereen kaupungit.

Markku Niskanen

In Memoriam

Lehden ilmestymistauon vuoksi In memoriam -palsata on tavallista pidempi. Siksi jokaisen sisaren elämäntyöstä on tällä kertaa kirjoitettu lyhyesti.

Pirkko Tähti
s. 19.3.1937
k. 10.3.2015

Sisar Pirkko tuli oppilaaksi 1961 ja vihittiin diakonissaksi 1965. Valmistumisen jälkeen hän siirtyi Tampereen Pyynikin seurakuntaan.

Berta Sankila os. Salminen
s. 25.5.1920
k. 31.7.2015

Sisar Berta tuli oppilaaksi 1943 ja vihittiin diakonissaksi 1948. Valmistumisen jälkeen hän palveli Diakonissalaitoksen työpaikoilla ja Paavaliin seurakunnan seurakuntasisarena.

Kaisu Virtanen
s. 22.8.1929
k. 23.2.2015

Sisar Kaisu tuli oppilaaksi 1948 ja vihittiin diakonissaksi 1954. Elämäntyönsä hän teki laboratorioalalla Lohjalla, Lahdessa ja Helsingissä.

Kerttu Vainio
s. 21.7.1916
k. 4.4.2015

Sisar Kerttu tuli oppilaaksi 1941 ja vihittiin diakonissaksi 1947. Valmistumisen jälkeen hän meni seurakuntasisareksi Janakkalaan.

Bertha Petell
s. 23.9.1914
k. 30.4.2015

Syster Bertha kom som elev till Diakonissanstalten 1940 och vigdes till diakonissa 1946. Sin livsgärning utförde hon i Jakob-

stads svenska församling, där hon bl.a. under efter krigsåren gjorde en betydande insats för att förbättra de äldres bostadsförhållanden.

Maija Syväälä
s. 20.3.1931
k. 8.9.2015

Sisar Maija tuli oppilaaksi Diakonissalaitokselle 1955 ja vihittiin diakonissaksi 1960. Elämäntyönsä hän teki Diakonissalaitoksen sairaalassa, suurimman osan ajasta kirurgisen osaston apulaisosastonhoitajana.

Raija Kärpäniemi os. Tiainen
s. 4.3.1944
k. 22.8.2015

Sisar Raija tuli erikoistumisjaksolle Diakoniaopistoon 1979 ja hänet vihittiin diakonissaksi 1980. Hänen pitkäaikaisin työtehtävänsä liittyi saattohoitotyöhön Helsingin Terhokodissa.

Marianne Jansson
s. 8.6. 1935
k. 14.7. 2015

Syster Marianne kom som elev till Diakonissanstalten 1957 och vigdes till diakonissa 1961. Hon startade sin yrkesbana vid Diakonissanstaltens sjukhus. Från år 1967 fram till sin pensionering arbetade hon som sjukhusets nattöverköterska.

Liisa Ruusunen
s. 6.6.1930
k. 4.8.2015

Sisar Liisa tuli oppilaaksi 1957 ja vihittiin diakonissaksi 1961. Hän palveli Diakonissalaitoksen sairaalassa, monet vuodet viidennen sisätautiosaston apulaisosastonhoitajana.

MARKO TURUNEN

Toimittaja Veera Ikonen, 40, menetti vuoden aikana kolme perheenjäsentä. Hän luki *Viesti-lehden* pyynnöstä kirjan *Läheinen on poissa*. ”Kirja sanoo kaikki oikeat asiat, mutta ei kosketa”, Ikonen kirjoittaa.

Surun ruma puoli

”**TÄMÄ KIRJA TARJOAA** surevalle tukea niin kuin ystävä, joka kulkee vierellä raskaina päivinä”, kerrotaan uuden, surevan tueksi tarkoitettun kirjasen takakannessa.

Lohduttaminen on vaikeaa, joskus melkein mahdotonta. ”Läheinen on poissa” törmää samaan seinään, johon usein pysähtyy myös lohtua tarjoava ystävä surevan edessä. Surun kelmun läpi on vaikea kurkottaa. Sitä vaikeampaa se on, jos ei ole itse kokenut samaa, jos ei uskalla koskettaa, jos ei pysty ymmär-

Marjaana Kanerva, Ritva Kostamo:
Läheinen on poissa - sanoja suruun.
Kirjapaja 2015.

tämään surun koko kirjoa – myös sen rumaa puolta: eristävä vihaa, pelkoa ja katkeruutta.

Vastassa ei olekaan haikean hiljaisesti, hillityn hautaustoimistoestitteen hengessä sureva kärsimyksen jalostama ihminen, vaan räkää puskeva, huutava raunio. Tai mykkä, tunteettoman oloinen puuhastelija.

SURU EI JALOSTA. Tai se jalostaa niin kuin lihanjalostamo. Suru repii ja raastaa, myllää koko minän palasiksi ja sur-

”Suru ei jalosta. Tai se jalostaa niin kuin lihanjalostamo. Suru repii ja raastaa, myllää koko minän palasiksi ja survoo suolenpätkään. Siinä sitten opetellaan elämään uudestaan, nakkina.

voo suolenpätkään. Siinä sitten opetellaan elämään uudestaan, nakkina.

Sanoja enemmän surevaa lohduttaa usein sellaisen ihmisen kohtaaminen, joka on kokenut saman. Sellainen ihminen ei sano ”mutta elämä jatkuu”, vaan ymmärtää, että ainut, jolla on oikeus tähän lauseeseen, on sureva itse, ajan kanssa. Surevaa lohduttaa eniten se, että vieressä istuu ihminen, joka on myös ollut siellä, kolossa, pimeässä kiepissä hangen alla, kaukana vieraalla planeetalla. Ja silti hän nyt istuu vieressä, hengittää, elää, jopa hymyilee. Se auttaa uskomaan: ehkä minäkin vielä.

”Läheinen on poissa” -kirjanen ei sisällä tekijöiden esipuhetta. Siitä ei selviä mistä vinkkelistä ja kokemuspohjasta tämä kirjan muotoon puettu ystävällinen opastustaan tarjoaa. Sellainen olisi voinut olla hyvä pohjustus. Kirja on kirjoitettu selkokielellä, mikä ehkä osaltaan vaikuttaa sen sisäsiistiin ja hiukan teflonmaiseen, neuvovaan otteeseen. Se on kuin se ystävä, joka vie surevan ulos, ”koska se tekee hyvää”, kävelee sitten rinnalla kuin munankuorilla, koska pelkää sanovansa jotain väärin. Hän sanoo kaikki oikeat sanat, mutta ei uskalla rustistaa, itkeä itse ja sanoa, ”helvetti mitä paskaa”.

LOHDUTTAMINEN on vaikeaa, joskus jopa mahdotonta. Huomasin tämän, kun menetin yhden vuoden aikana kolme perheenjäsentä. Yhteenlasketunakin heidän elinvuotensa jäivät alle keskiveroteliniän. Minulle parhaat lohdutukset

olivat juuri niitä itkuisia halauksia, yhtä paljaita, rehellisen avuttomia, aitoja ja repaleisia kuin minä itse tuolla hetkellä. Sisäsiisti varovaisuus pahensi eristäytymistäni, toi tunteen siitä, että lohduttaja haluaa pyyhkiä pois pahan oloni, koska ei kestä sitä itse. Hänen epävarmuutensa ärsytti. Kyllä, sureva on hankala, itsekäs, itseensä kiertynyt, vereslihalla. Hänen suruaan ei voi puhua pois.

”Läheinen on poissa” kyllä mainitsee vihan, pelon ja katkeruuden, epärealiteetin ja vääryyden kokemukset, mutta ilman sitä roskaa, joka niihin liittyy. Kirja huomioi ennakoitavan kuoleman eron yllättävään kuolemaan, mutta ei saa puettua tuntuviksi sanoiksi sitä, kuinka harvoin hetket saatto-osastolla kuluvat niin kuin elokuvissa.

VAILE KUNNON KÄSITTELYÄ jää se, että on kuolemia, jotka on helpompi hyväksyä kuin toiset. Kun 88-vuotias läheinen kuolee pitkän ja hyvän elämän päätteeksi, kaipaus ja suru on särkeää, mutta se ei raatele niin kuin kuolema, joka vie kesken. Ei niin kuin nelikymppisenä kuolleen perheenäidin, oman elämänsä päättäneen läheisen, tai lapsen kuolema.

Surun keskellä törmää myös siihen, kuinka kulttuurimme on vieraantunut kuolemasta. Harva on nähnyt kuolleen tai koskenut kuollutta. Ei ole surupukua, ei edes Facebookin surutagia, ei näkyviä symboleita, joilla viestittää omaa haurauttaan, surun aikaa.

Surulle ei anneta aikaa.

Kuten ”Läheinen on poissa” -kir-

jakin huomauttaa, suru ei kaipaa diagnoosia. Sitä ei voi, eikä pidä lääkittää pois. Synkimmän surun hetkellä lääkäri tarjosi minulle mielialalääkkeitä. En tarttunut tarjoukseen. Omasta mielestäni olisin ollut lääkityksen tarpeessa, jos en olisi ollut itkuinen repale.

VERTAISTUKIRYHMÄT ja kirkko ovat tahoja, jotka tarjoavat paikan surulle. Tilaa sen käsittelylle ilman odotuksia pikaisesta toipumisesta, surun ”yli pääsemisestä” ja paluusta tuottavaksi, tehokkaaksi yhteiskunnan jäseneksi. Myös minä, kastamaton pakana, löysin surussa lohtua kirkosta, pyhäinpäivän jumalanpalveluksesta. Lohdullista oli, että tässä ajassa on taho, jolla on aikaa lukea jokaisen vuoden aikana kuolleen seurakuntalaisen nimi. Yksitellen, hitaasti, minuuttitolkulla, ilman tavoitteita, vain siksi, että elämä on, kuolema on ja suru on.

Myös ”Läheinen on poissa” ohjaa lukijaansa vertaistuen suuntaan. Oma kokemukseni on, että sanoja enemmän surussa lohduttavatkin kohtaamiset, jotka luovat uskoa siihen, että minäkin selviän. Ihmiskunta ei olisi rämpinyt läpi ensimmäisenkään tulvan, sodan tai epidemian, jos ei olisi ollut uskoa: irrationaalista uskoa siihen, että vaikka kaikki kokemamme antaa ymmärtää päinvastaista, niin silti jotain hyvää on luvassa. On pakko olla.

Läheinen on poissa -kirja valaa surevaan tätä uskoa, antaa luvan surra, sanoo oikeat sanat, mutta se ei maistu surulta.

Veera Ikonen

Anna lapselle koti – annat tilaisuuden

Helsingin Diakonissalaitos etsii eteläisestä Suomesta sijaisperheitä.
Tule mukaan varmistamaan, että lapsi saa ansaitsemansa lapsuuden.

Jotta sijaisperhe voi keskittyä olennaiseen, eli lapseen, tarjoaa
Helsingin Diakonissalaitos perheille kattavan ja turvallisen tukipalvelun.

Sijaisperhe ei jää koskaan yksin.

Lue lisää www.lapsuus.fi

Soita tai meilaa. Miia Lipponen,
p. 050 379 7880, miia.lipponen@hdl.fi

Hae sijaisperheeksi!

www.lapsuus.fi > Yhteydenotto

 **HELSINGIN
DIAKONISSALAITOS**
WWW.HDL.FI

Takana pitkä matka, edessä uuvuttava odotus.

Helsingin Diakonissalaitos huolehtii yli sadasta yksin
maahan tulleesta nuoresta turvapaikanhakijasta.
Haluamme tarjota heille iloa, hyvää arkea ja mielekästä
tekemistä. Siihen tarvitsemme apuasi.

Lahjoita niin autat.

Lahjoituksesi avulla rakennamme vahvan
vapaaehtoisverkoston nuorten tueksi.

Lahjoita osoitteessa www.hdl.fi/lahjoitus tai suoraan
keräystillille FI51 2065 1800 1082 98. Viestiksi "nuoret
turvapaikanhakijat".

Kiitos, että teet työtä kanssamme.

 **HELSINGIN
DIAKONISSALAITOS**

Karin Strandberg

Johtava diakonissa

Kivien viesti

"JOS NÄMÄ OLISIVAT VAITI, niin kivet huutaisivat." Jeesus lausui nämä erikoiset sanat, kun kirjaoppineet yrittivät hiljentää "Hoosianna!" huutavien äänet hänen saapuessaan Jerusalemiin. Tämä yksi aamatun keskeisistä kertomuksista kuvaa yli kahden vuosituhannen takaista tapahtumaa. Entä mitä näemme ja mitä ääniä kuulemme omassa ajassamme? Voimmeko kuulla kivien puhuvan?

Joka aamu ajaessani sisään työpaikkani parkkialueelle kohtaan rivin näyttäviä punatiilirakennuksia, joiden keskellä on kirkko ja ympärillä kaunis puisto. Mitä nämä rakennukset ja niiden kivet kertovat? Ne puhuvat omaa hiljaista kieltään – kertovat rohkeudesta, ennakkoluulottomuudesta, luottamuksesta ja uskosta tulevaisuuteen. Ne puhuvat lähimmäisenrakkaudesta. Ne puhuvat diakonian pioneereista, jotka näkivät oman aikansa hädän ja joilla oli rohkeutta ja taitoa toteuttaa työnäkyänsä.

Moni laitoksen lähipiirissä ajatteli, että diakonissoilla oli liian suurisuuntaiset suunnitelmat, ja epäili, että nämä rakennukset eivät koskaan täyty diakonissojen harjoittamasta toiminnasta. Nyt tiedämme asian olevan toisin.

PITKÄLTI YLI sadan vuoden ajan Diakonissalaitoksen rakennukset ovat majoittaneet sairaita, vanhuksia, kehitysvammaisia, lapsia ja nuoria. Täällä on tehty tutkimus- ja kehittämistyötä sekä koulutettu hoitajia ja diakoniatyöntekijöitä kirkon ja yhteiskunnan palvelukseen.

Keitä nykyisin asuu punatiilistä tehdyissä rakennuksissa? Vanha, kunnianarvoinen sairaala asuttaa hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevia muistisairaita vanhuksia. Korttelipihan toisella puolella asuvat pitkäaikaisen asunnotomuuden kokeneet ihmiset, jotka ovat saaneet kodin ja huolenpidon asumisyksiköissämme.

Koulurakennuksessa, Diakoniaopistossa, koulutetaan nykyisin eri puolilta maailmaa tulevia nuoria ja aikuisia. Vaikka heillä on erilaiset kielet, kulttuurit, taidot ja taustat, antaa koulutus heille eväät parempaan huomiseen. Korttelin uusimmat asukkaat ovat alaikäisiä turvapaikan-

hakijoita, jotka ovat tulleet sodan koettelemilta alueilta ja saaneet ensimmäisen kotinsa Suomessa talossa, joka aikoinaan rakennettiin tuberkuloottisille lapsille.

Jos kuuntelee tarkkaan, voi kuulla kuinka viesti Jumalan rakkaudesta ja huolenpidosta on ikään kuin kätkeyty kiviin. Sama viesti kuuluu myös sieltä, missä eletään uskonelämää, joka todentuu jaettaessa ehtoollisen leipä ja viini. Diakonia lähtee alttarilta, ja sen tehtävä on edelleen välittää lähimmäisenrakkautta kaikille niille jotka kysyvät: Vaikeuksien keskellä, missä on Jumala?

"Kyllä meidän takapihallamme!"

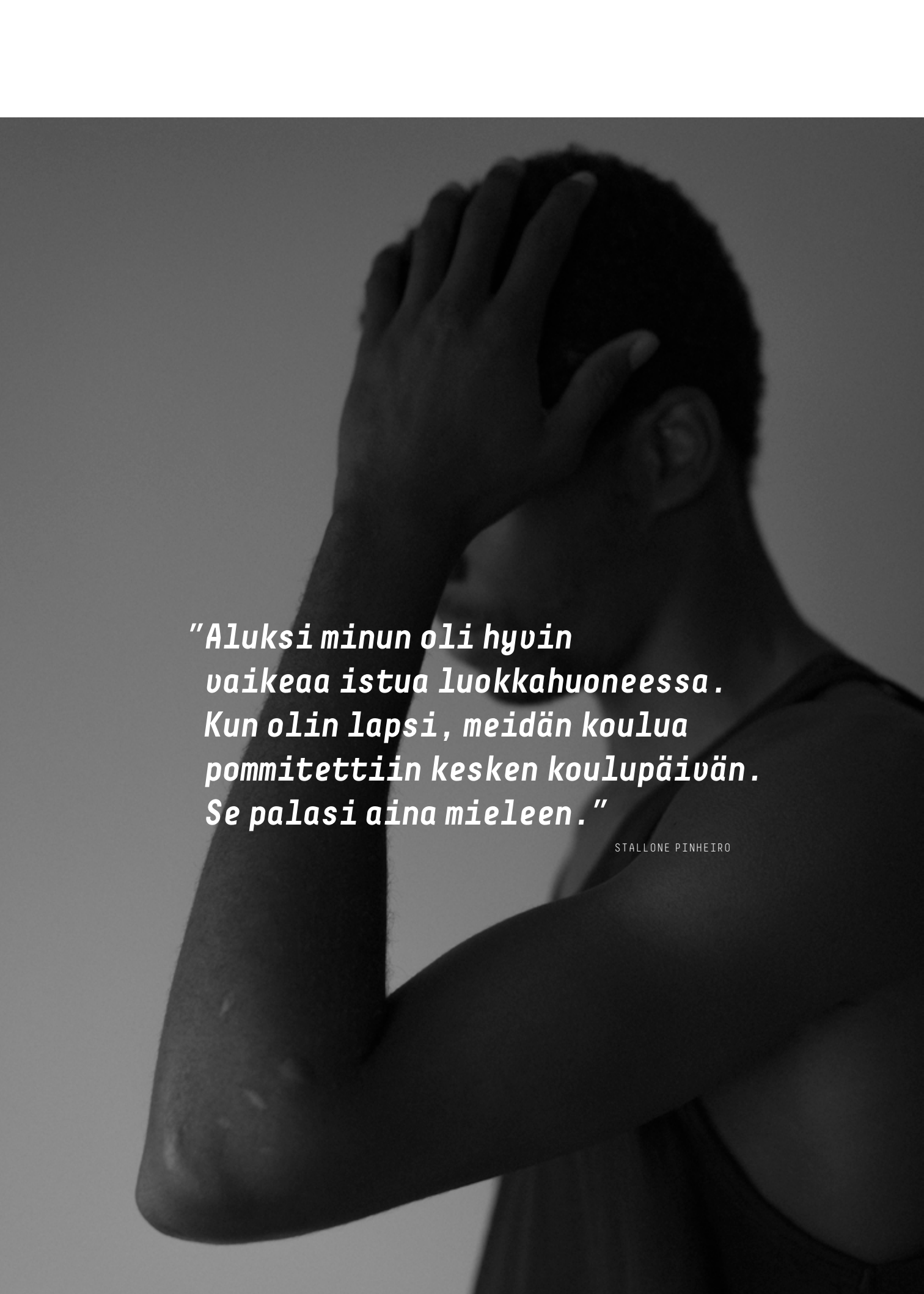
RUNOILIJAN YLVA EGGEHORNIN on hahmotellut vastausta:

Niille jotka kysyvät

*Mitä muuta voit olla kuin syli
tässä kiroissa maailmassa jossa jalokivet
välkkyvät pedonkynsissä
mitä muuta voit olla kuin pelkkä leipä
niiden keskellä jotka tietävät vain miltä kivet näyttävät
ja jotka kysyvät viimistä: mitä tuo on?*

*Hänellä on vain sinun kätesi jotka hän voi levittää
Hänellä on vain sinun ruumiisi jossa hän voi tulla
todelliseksi
niin kuin tuulella on puut niin hän tahtoo sinut
mitä muuta voit olla kuin hänen sylinsä
niille jotka kysyvät: millainen se on.*

PUNATIILIRAKENNUSTEN kivet kuiskaavat vastauksen: Yes in our Backyard! – Kyllä meidän takapihallamme!

***"Aluksi minun oli hyvin
vaikeaa istua luokkahuoneessa.
Kun olin lapsi, meidän koulu
pommitettiin kesken koulupäivän.
Se palasi aina mieleen."***

STALLONE PINHEIRO